

לקוטי תורה • פרשת מסעי • מאמר 4

אלה מסעי בניי כו' ויכתב משה את מוצאיהם...

”אלה מסעי בני ישראל... ויכתוב
משה את מוצאיהם למסעיהם”

ארבעים ושניים המסעות של ישראל במדבר הם עליות הנשמות: הנשמה יורדת
לתוך הגוף ולעולם הקליפה, כדי שעל ידי הפיכת ה”ש” הגשמי ל”אי” באמצעות
המצוות והתורה, תעלה למעלה ממקורה שלה. ה”כתיבה” של משה היא הכוח
מלמעלה, מחכמה, שמאפשר את העלייה הזאת.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל
אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/masei/4

הנקודה

ארבעים ושניים המסעות של ישראל במדבר הם עליות הנשמות: הנשמה יורדת לתוך הגוף ולעולם הקליפה, כדי שעל ידי הפיכת ה"יש" הגשמי ל"אין" באמצעות המצוות והתורה, תעלה למעלה ממקורה שלה. ה"כתיבה" של משה היא הכוח מלמעלה, מחכמה, שמאפשר את העלייה הזאת.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר שואל מדוע בכמדבר לג, ב נאמר תחילה "מוצאיהם למסעיהם" ואחר כך מתהפך הסדר, ומדוע מודגש שמשה כתב. ארבעים ושניים המסעות של ישראל מכוונים כנגד שם בן מ"ב; מטרתם הנסתרת הייתה להכניע את המדבר, מקור הקליפות והיפוכה של ירושלים, כדי שכל יהודי יוכל להכניע את גופו שלו. מדוע נבראו הקליפות מלכתחילה? באמצעות מאה הברכות בכל יום והמצוות, האדם הופך את ה"יש" הגשמי ל"אין" – ביטול, מדרגת מ"ה – ובכך ממשיך את אין סוף, שהוא למעלה מהמחשבה היוצרת של ה', המקור שממנו נובעות גם הנשמות. צדקה, האהבה הבלתי מוגבלת של נפש הבהמית שהשתנתה, ותורה הנלמדת לשמה – כל אלה מבטאים זאת, וזו הסיבה שהנשמה יורדת לתוך הגוף. משה, שהוא חכמה, "כתב" את חותמו של ה', האמת, והמשיך אתערוּתא דלעילא שמעניקה כוח לעלייה; "מוצאיהם" הוא מקור הנשמות שלמעלה מהמחשבה, שממנו בא הכוח הזה ואילו חוזרים המסעות.

מבנה

1	השאלה וארבעים ושניים המסעות	2-11
	סדר המילים ההפוך בפסוק והדגשת "משה כתב"; המסעות מכוונים כנגד שם בן מ"ב ונועדו להכניע את המדבר.	
2	המדבר כמקור הקליפה	3
	המדבר הוא המקבילה של ירושלים ומקור הקליפות; הכנעתו מאפשרת לכל אדם להכניע את גופו.	
3	מדוע נבראו הקליפות: הברכות	5-4
	מאה הברכות; פנייה ישירה והגוף השלישי הנסתר; ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין; המצוות כמבטלות את ה"יש".	
4	אהבה בלתי מוגבלת וביטול	9-6
	אהבתה של הנפש הבהמית שהשתנתה היא בלי גבול; הצדקה והמצוות הן ביטול, מדרגת מ"ה; מאה הברכות הופכות מ"ה למאה.	
5	מצוות ותורה	11-10
	המצוות הן איברים והתורה היא מזון; תורה הנלמדת לשמה ממשיכה את אור אין סוף לתוך התורה.	
6	הברכה שלפני המצווה וירידת הנשמה	13-12
	שני חדרי הלב; הנשמה יורדת לשם עלייה, והקליפות קיימות למען העלייה הזאת; המסעות הם עליות.	
7	כתיבתו של משה: חותם האמת	16-14
	חכמה היא חותמו של ה'; משה, המלווה את המלך, ממשיך אותו למטה, ואילו אהרן מעלה את הנשמות.	

הברכות והתורה הן אתערותא דלעילא; "מוצאיהם" הוא מקור הנשמות שלמעלה מהמחשבה, והמסעות עולים בחזרה אליו.

מו ש ג י ם

ביטול היש ביטול היש

הפיכת ה"יש" הגשמי ל"אין", שהיא עיקרה של כל מצווה; היא ממשיכה את אין סוף, שלמעלה מהמחשבה היוצרת של ה'.

מ"ה ומאה מ"ה / מאה

מ"ה, "מאה", הוא ביטול עצמי; מאה הברכות בכל יום מוסיפות אל"ף והופכות את מ"ה למאה, וממשיכות מהמדרגה הנסתר ביותר.

ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין ממלא כל עלמין / סובב כל עלמין

האור הממלא את כל העולמות — "ברוך אתה" — והאור הסובב אותם — "אשר קידשנו"; יחד הם "הקדוש ברוך הוא".

המדבר מדבר

מקור הקליפות, שרק נוטלות — "תן תן"; הוא מקביל לירושלים, מקור הברכה. מסעות ישראל הכניעו אותו.

אתערותא דלעילא אתערותא דלעילא

היזומה האלוקית, הנמשכת על ידי משה, הברכות ולימוד התורה, ומעניקה כוח לעלייתה של הנשמה עצמה — אתערותא דלתתא.

חותמו של הקב"ה אמת חותמו של הקב"ה אמת

חכמה, חותמו של ה': ביחס לעצמותו, היא רק "מעשה", ובכל זאת היא הכלי שבו שורה אין סוף באופן בלתי הפיך.

קטע 1 • 11-2

השאלה וארבעים ושניים המסעות

1 אלה מסעי¹ בניי [בני ישראל]² כוי ויכתב משה את מוצאיהם למסעיהם כוי ואלה מסעיהם למוצאיהם³. וצייל למה גבי ויכתוב משה הקדים מוצאיהם למסעיהם ואח"כ הפך ואומר ואלה מסעיהם למוצאיהם. "אלה מסעי בני ישראל" וכו'. "ומשה כתב את מוצאיהם למסעיהם" וכו', "ואלה מסעיהם למוצאיהם". צריך להבין: מדוע ב"ומשה כתב" הקדים הכתוב את "מוצאיהם" ל"מסעיהם", ואחר כך הפך את הסדר ואמר "ואלה מסעיהם למוצאיהם"?

המאמר פותח בכמדבר לג, א-ב, שבהם מוצגת רשימת מסעותיהם וחניותיהם של ישראל במדבר. בחלק הראשון של פסוק ב הסדר הוא "מוצאיהם" ואחר כך "מסעיהם"; בחלקו השני הסדר מתהפך: "מסעיהם" ואחר כך "מוצאיהם". המאמר שואל מדוע.

גם מהו ויכתוב משה כוי דמסתמא משה כתבו ככל התורה אשר הקב"ה אומר ומשה אומר וכותב.⁴ וכן, מה פירוש "ומשה כתב" וכו'? הרי מן הסתם משה כתב זאת, כמו את כל התורה, שהקדוש ברוך הוא אומר ומשה אומר וכותב.

שאלה שנייה: מדוע הפסוק מדגיש שמשה כתב את הרשימה הזאת, בשעה שמשה כתב את כל התורה? הגמרא (בבא בתרא טו ע"א) מתארת את אופן כתיבת התורה: "הקדוש ברוך הוא אומר, ומשה אומר וכותב".

אך העניין כי הנה ענין המסעות שנסעו וחנו במדבר מ"ב פעמים עם הארון ויהי בנסוע כוי

אך העניין הוא כן: עניין המסעות, שבהם נסעו וחנו במדבר ארבעים ושתיים פעמים עם הארון — "ויהי בנסוע" וכו', התשובה מתחילה במסעות עצמם. ישראל נסעו וחנו במדבר ארבעים ושתיים פעמים, והארון הלך איתם, כפי שמתואר בפסוקים "ויהי בנסוע הארון" ו"ובנוחה יאמר" (במדבר י, לה-לו).

ובנוחה^{5,6} כוי רק שהארון נעשה אח"כ ומסעות הראשונות עד מדבר סיני נסעו בלא הארון שהם כנגד שם מ"ב אנא בכח גדולת ית"ץ כוי

ו"ובנוחה" וכו'; אלא שהארון נעשה רק לאחר מכן, ואת המסעות הראשונים, עד מדבר סיני, עשו בלא הארון. הם מקבילים לשם מ"ב, "אנא בכח גדולת ימינך תתיר צרורה" וכו'.

הארון נבנה רק בשלב מאוחר יותר, ולכן המסעות הראשונים, לפני שבני ישראל הגיעו לסיני, נעשו בלעדיו. ואף על פי כן, כל ארבעים ושניים המסעות מקבילים לשם בן מ"ב אותיות, השם הקבלי הנוצר מראשי התיבות של ארבעים ושתיים מילות התפילה "אנא בכח" ("אנא, בכוח גדולת ימינך, תתיר את הכבולה" וכו').

אף שהיה זה בסיבה מחמת חטא המרגלים שנגזרה גזירה להתעכב מ' שנה במדבר עכ"ז [עם כל זה] הרי הוא ית' הוא סיבת הסיבות.^{7,8}

אף שהדבר בא בעקבות גורם מסוים — חטא המרגלים, שבגללו נגזרה הגזירה להתעכב ארבעים שנה במדבר — בכל זאת, הוא יתברך הוא סיבת הסיבות.

אפשר להקשות שארבעים שנות הנדודים היו רק עונש על חטא המרגלים, ולא חלק מדפוס רוחני שתוכנן מראש. אדמו"ר הזקן משיב שהי הוא "סיבת הסיבות": גם לאירוע שיש לו סיבה גלויה, ה' הוא הסיבה העליונה, ולכן יש למסעות תכלית בפני עצמם.

2 והנה גם ע"פ הנגלה יש טעם לזה כדי שימצאו האוצרות לקיים מ"ש ובתים מלאים כל טוב^{9,10} כו' כמ"ש רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה].¹¹

והנה, גם לפי התורה הנגלית יש לכך טעם: כדי שימצאו את האוצרות, לקיים את הכתוב "ובתים מלאים כל טוב" וכו', כפי שאמרו חז"ל.

גם לפי פשוטו של תורה יש טעם לארבעים השנים. המדרש אומר שהכנענים הסתירו את אוצרותיהם בבתיהם, ובמשך כל השנים שבהן ישראל היו במדבר, ישבו יושבי הארץ ובנו בתים ונטעו כרמים, כדי שישאל ימצאו את הארץ מלאה ברכה, ותתקיים ההבטחה "ובתים מלאים כל טוב" (דברים ו, יא).

וע"פ הנסתר נזכר בספרים שהוא כדי להכניע את המדבר הגדול והנורא^{12,13} ע"י מ"ב מסעות שנסעו וחנו כנס"י [כנסת ישראל] עם הארון שהם כנגד שם מ"ב כו'.

ולפי התורה הנסתרת, מובא בספרים שהדבר נועד להכניע את "המדבר הגדול והנורא" באמצעות ארבעים ושניים המסעות שבהם נסעו וחנו בני ישראל עם הארון, שהם כנגד שם בן מ"ב וכו'.

לפי הרובד הפנימי, הקבלי, הספרים מסבירים שארבעים ושניים המסעות נועדו להכניע את "המדבר הגדול והנורא" (דברים א, יט) — הכוח הרוחני שהמדבר מסמל. המסעות יכלו לעשות זאת משום שהם מכוונים כנגד שם בן מ"ב.

קטע 2 • 31

המדבר כמקור הקליפה

3 ולהבין מהו ענין הכנעה זאת להמדבר הלא הוא שממה ואין דר בו. אך הענין הוא

וכדי להבין מהי הכנעה זו של המדבר — הרי הוא שומם ואין איש גר בו. אלא העניין הוא

השאלה היא כיצד אפשר לדבר על הכנעת מדבר, מקום ריק שאיש אינו גר בו. התשובה שבהמשך מתייחסת למדבר כאל מציאות רוחנית, ולא רק כאל נוף.

כי המדבר נקי מדבר העמים¹⁴ שהוא מקור יניקת כל הקליפות והוא לעומת בחינת ירושלים שהוא המקור לכל העולם כולו בקדושה כי זה שער השמים¹⁵ שנמשך שם ההשפעה מלמעלה

שהמדבר נקרא "מדבר העמים", והוא המקור שממנו כל הקליפות שואבות את יניקתן. הוא עומד כנגד בחינת ירושלים, שהיא המקור לכל העולם כולו בקדושה, שהרי "זה שער השמים" — המקום שבו נמשכת ההשפעה מלמעלה;

הנביא מכנה אותו "מדבר העמים" (יחזקאל כ, לה), ואדמו"ר הזקן מסביר שהמדבר הוא המקור שממנו כל הקליפות, הכוחות המסתירים את הקדושה, שואבות את חיותן. הוא עומד כנגד ירושלים, מקור הברכה הקדושה לכל העולם, המקום שיעקב כינה "שער השמים" (בראשית כח, יז), שדרכו נמשכת השפעת ה' למטה.

כי שם צוה¹⁶ ה' את הברכה ומשם היו מקבלים כל הארצות (וכמ"ש בזהר פ' תרומה דקנ"ז ע"א ועיין עוד בזהר פ' יתרו דע"ט א')

כי "שם ציווה ה' את הברכה", ומשם קיבלו כל הארצות (כמו שכתוב בזהר, פרשת תרומה, דף קנ"ז ע"א; ועיין עוד בזהר, פרשת יתרו, דף ע"ט ע"א).

ירושלים היא המקום שבו "ה' ציווה את הברכה" (תהלים קלג, ג), ומשם קיבלו כל הארצות האחרות את חלקן. אדמו"ר הזקן מביא את דברי הזהר, המתאר כיצד כל הטוב והפרנסה של העולם המיושב נמשכים משם.

ולכן ירושלים הוא באמצע הישוב^{17,18} ואת זה לעומת זה עשה האלקים בחי' מדבר הוא מקור כל הקליפות¹⁹

ולכן ירושלים נמצאת במרכז העולם המיושב. ו"את זה לעומת זה עשה האלקים": בחינת המדבר היא המקור של כל הקליפות.

מכיוון שירושלים היא מקור הברכה, היא ניצבת במרכז העולם המיושב, כפי שנאמר גם במדרש. וכיוון ש"את זה לעומת זה עשה האלקים" (קהלת ז, יד), יש לקדושה מקבילה: המדבר, מקור כל הקליפות.

ולכן הוא ארץ מלחה אשר לא יעשה פרי²⁰ כו' כי בקדושה מיהב יחבי^{21,22,23} משקל לא שקלי וכמ"ש ואתה מחיה את כולם²⁴ שתמיד נמשכים השפעות החיות.

ולכן היא "ארץ מלחה אשר לא תצמיח פרי" וכו'. שכן בקדושה, "נתינה — נותנים, לקיחה — אינם לוקחים", כמו שכתוב: "ואתה מחיה את כולם"; כלומר, השפעות החיות נמשכות תמיד.

משום כך המדבר שומם — ארץ מלחה שאינה מצמיחה פרי. טבע הקדושה הוא לתת ולא לקחת בחזרה, כפי שאומרת הגמרא, והי' "מחיה את כולם" (נחמיה ט, ו) תמיד; ארץ שאינה מצמיחה דבר היא היפוכה של הקדושה.

ולהיפך בקליפה כתיב הב הב²⁵ שמבקשים הכל בשכיל עצמם לגרמיה^{26,27} ואינן משפיעים לזולתם (ועיין מענין הב הב בזהר פ' קדושים ד"פ ע"ב ובפ"י הרמ"ז [הרב משה זכות] שם ובאדרא דנשא קל"ה סע"א [סוף עמוד א] ובפ' וירא דק"י ע"ב ובפ' בשלח דנ"ו ע"א)

ולהפך, על הקליפה כתוב "הב הב": הן מבקשות הכול לעצמן, לטובת עצמן, ואינן משפיעות לאחרים (ועיין בעניין "הב הב" בזהר, פרשת קדושים, דף פ' ע"ב, ובפירוש הרמ"ז שם; ובאדרא דנשא, דף קל"ה סוף ע"א; ובפרשת וירא, דף ק"י ע"ב; ובפרשת בשלח, דף נ"ו ע"א).

הקליפה היא היפוכה של הקדושה: כמו העלוקה שבנותיה קוראות "הב הב" (משלי ל, טו), היא לוקחת הכול לעצמה ואינה נותנת לאחרים. אדמו"ר הזקן מציין כמה מקומות בזהר שבהם נדון הביטוי "הב הב".

ולכן עפר מדבר פסול לכיסוי הדם לפי שאינו מגדל צמחים²⁸ כו' כמ"ש בגמרא.²⁹ וע"י שנסעו בו בניי [בני ישראל] הכניעו אותם ומעשה אבות הוא פעולה לבנים³⁰ עד

ולכן עפר המדבר פסול לכיסוי הדם, מפני שאינו מצמיח צמחים וכו', כפי שנאמר בגמרא. וכאשר בני ישראל נסעו במדבר, הם הכניעו את הקליפות שבו; ומעשה האבות פועל עבור הבנים

גם ההלכה משקפת זאת: אי אפשר להשתמש בעפר המדבר לכיסוי דם של עוף או חיית בר שנשחטו, מפני שהמשנה מתירה לכסות רק בעפר שיכול להצמיח צמחים. כאשר בני ישראל נסעו במדבר הם הכניעו שם את הקליפות, ומעשה האבות מוסיף לפעול אצל צאצאיהם.

סוף כל הדורות שמחמת זה יש ביכולת האדם להכניע הגוף שלו שהוא משכא דחויא מבחי' הקליפות הן בעוון חוללתי³¹ ובחטא יחמתני אמי שתחלת הווייתו הוא מן תאוה³² כו'

עד סוף כל הדורות. משום כך יש לאדם יכולת להכניע את גופו שלו, שהוא "משכא דחויא", מעולם הקליפות — "הן בעוון חוללתי, ובחטא יחמתני אמי", שכן ראשית התהוותו היא מתאוה וכו',

מכיוון שאותו דור הכניע את מקור הקליפה, יכול כל יהודי בדורות הבאים להכניע את גופו שלו, שמקורו בקליפה והוא מכונה "משכא דחויא", עור הנחש. דוד אומר: "הן בעוון חוללתי, ובחטא יחמתני אמי" (תהלים נא, ז); קיומו הגופני של האדם מתחיל בתאוה גופנית.

וכמ"ש ברבות תזריע פי"ד [פרק י"ד / פרשה י"ד] כלום נתכוין³³ כו' וכדי שיסכים גם הגוף לרצון הנפש אלקית בבחי' ואהבת³⁴ כו' זהו ע"י שכבר נכנע המקור שלהם

כמו שכתוב במדרש רבה, תזריע, פרק י"ד: "כלום נתכוון..." וכו'. וכדי שגם הגוף יסכים לרצונה של הנפש האלקית, בבחינת "ואהבת" וכו' — הדבר נעשה משום שמקורם כבר הוכנע.

המדרש על פרשת תזריע מסביר את הפסוק שאמר דוד: אביו לא התכוון להעמידו, אלא פעל לשם הנאת עצמו. הסכמת הגוף לעבוד את ה', עד כדי "ואהבת את הוי' אלקיך" (דברים ו, ה), אפשרית רק משום שמקור הקליפות כבר הוכנע במדבר.

אבל לולי זה לא היה יכולת בשום אופן לאדם להתגבר על גופו ונפשו הבהמית כ"א לפי שכבר נכנע המקור שלהם לכן גם הענפים יהיו נכנעים ע"י האדם כוי והיינו ע"ד כלל ופרט³⁵ כוי:^{36,37}

אולם לולא זאת, לא הייתה לאדם שום יכולת להתגבר על גופו ועל נפשו הבהמית. אלא מכיוון שמקורם כבר הוכנע, גם הענפים יוכנעו על ידי האדם וכוי. וזהו על דרך כללות ופרט וכוי.

כלי זאת, איש לא היה יכול להתגבר על גופו ועל נפשו הבהמית. מכיוון שהשורש כבר הוכנע, אפשר להכניע גם את הענפים — גופו ונפשו הבהמית של כל אדם; אדמו"ר הזקן מכנה זאת יחס של "כללות ופרט", שבו מה שנעשה למקור הכללי מגיע לכל פרט ופרט.

קטע 3 • 41-5

מדוע נבראו הקליפות: הברכות

4 ב אך עדיין צ"ל למה היתה זאת מאת ה' לברוא הקליפות ושח"כ יצטרכו להכניעם לא יהיה לא הא ולא הא.

2. אך עדיין צריך להבין מדוע היה זה רצון ה': לברוא את הקליפות, ואחר כך יהיה צורך להכניע אותן. מוטב שלא יהיו לא אלה ולא אלה!

סעיף 2 פותח בשאלה עמוקה יותר: מדוע ברא ה' את הקליפות מלכתחילה, אם אחר כך צריך להכניען? לכאורה מוטב שלא יהיו לא הקליפות ולא העבודה להכניען.

הנה כתיב ועתה ישראל מה^{38,39} ה' אלקיך שואל מעמך כ"א ליראה כוי וארז"ל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] אל תקרי מה אלא מאה⁴⁰ ברכות שחייב אדם לברך כוי.

והנה כתוב: "ועתה ישראל, מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה" וכוי; וחז"ל אמרו: אל תקרי "מה" אלא "מאה" — מאה הברכות שאדם חייב לברך וכוי.

התשובה נפתחת בפסוק ובדרשת חז"ל עליו: "מה ה' אלקיך שואל מעמך" (דברים י, יב) נדרש כ"מאה" — מאה הברכות שאדם חייב לומר בכל יום (מנחות מג, ב). המילה "מה" תהיה מפתח לתשובה כולה.

דהנה הברכה יש בה נוכח ונסתר (ועיין מזה בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער הברכות פרק שני) בא"י [ברוך אתה ה'] היינו נוכח⁴¹

שהרי בברכה יש פנייה ישירה ודיבור בגוף נסתר [על ה'] (ועיינו בעניין זה בפרי עץ חיים, שער הברכות, פרק שני). "ברוך אתה הוי"י הוא פנייה ישירה,

כל ברכה משלבת שתי צורות דיבור: היא פונה אל ה' ישירות — "ברוך אתה" — ואחר כך מדברת עליו בגוף נסתר — "אשר קידשנו". אדמו"ר הזקן מפרש בעניין זה לתורת הארז"ל בפרי עץ חיים. "ברוך אתה" הוא הפנייה הישירה.

כי ואתה מחיה את כולם ע"י אותיות שמא' ועד תי"ו ובמחשבה א' ברא את כל העולם שבו רבוא רבבות
ברואים לאין קץ ותכלית גבוה מעל⁴²

משום ש"ואתה מחיה את כולם" באמצעות האותיות מאל"ף ועד תי"ו, ובמחשבה אחת ברא את העולם כולו, שיש בו
רבבות רבבות של נבראים בלי קץ וגבול, גבוה מעל

הפנייה הישירה מתאימה לאלוקות המחיה את כל הבריאה באמצעות ה"אותיות" האלוניות, מאל"ף ועד תי"ו, שעל ידיהן הכול נוצר.
במחשבה אלונית אחת נברא העולם כולו, על המוני הנבראים האינסופיים שבו, וכל מדרגה בו גבוהה מחברתה.

גבוה⁴³ כמ"ש וקדושים בכל יום יהללך סלה שאחר שאומרים סדר קדושה של המלאכים שאומרים
קדוש וברוך כו' אח"כ אומרים וקדושים הם הנשמות יהללך סלה לאין קץ⁴⁴ כו'

גבוה, כמו שכתוב: "וקדושים בכל יום יהללך סלה". לאחר שאומרים את סדר הקדושה של המלאכים, שאומרים
"קדוש" ו"ברוך" וכו', אומרים אחר כך: "וקדושים" — אלה הנשמות — "יהללך סלה", בלי קץ וכו'.

התפילה "וקדושים בכל יום יהללך סלה" נאמרת לאחר קדושת המלאכים, שבה הם אומרים "קדוש" ו"ברוך". אדמו"ר הזקן מפרש את
"קדושים" על הנשמות, שהילולן הוא "סלה", בלי קץ. גם הנשמות מתעלות בלי סוף, מדרגה אחר מדרגה.

הגם שבספרים לא נזכר אלא כ' בחי' גי'ע [גן עדן] התחתון ועליון ואף גם על גי'ע [גן עדן] תחתון אמרו
באחר מוטב דלידיניה⁴⁵ כו'

אף שבספרים נזכרות רק שתי בחינות, גן עדן התחתון וגן עדן העליון, ואף על גן עדן התחתון אמרו על אחר: "מוטב
דלידיניה" וכו',

הספרים מדברים בדרך כלל רק על שתי מדרגות בגן עדן, התחתונה והעליונה. ואף הכניסה לגן עדן התחתון מצריכה דין קודם לכן, כפי
שאמר רבי מאיר על אחר (אלישע בן אבויה): מוטב שיידון ואחר כך ייכנס לעולם הבא (חגיגה טו, ב).

וקי' [וקל וחומר] על גי'ע [גן עדן] העליון ובאמת יש עוד רבבות מדרגות בעילוי אחר עילוי לאין קץ ות"ח
[ותלמיד חכם / ותלמידי חכמים] אין להם מנוחה^{46, 47} כו' וגם במלאכים אלף אלפין גדוד⁴⁸ א' והגדודים אין
להם מספר והכל נמשך ממחשבה אחת

וכל שכן בגן עדן העליון; ובאמת יש עוד רבבות מדרגות, עלייה אחר עלייה, בלי קץ. "ותלמידי חכמים אין להם
מנוחה" וכו'. וגם במלאכים: "אלף אלפין" הם גדוד אחד, ולגדודים אין מספר. וכל זה נמשך ממחשבה אחת.

אם אפילו גן עדן התחתון מרום כל כך, על אחת כמה וכמה גן עדן העליון. ובאמת יש מדרגות רבות מספור שמעבר לו, ולכן "תלמידי
חכמים אין להם מנוחה" גם בעולם הבא (ברכות סד, א). גם המלאכים אינם ניתנים לספירה: "אלף אלפין" הם רק גדוד אחד (חגיגה יג, ב).
וכל זה נמשך ממחשבה אלונית אחת.

ולכן הכל כלא חשיב קמיה ית'⁴⁹ כמו עדי"מ באדם מחשבה א' הוא כלא חשיב אפילו

ולכן הכול נחשב כלא כלום לפניו יתברך — כמו, למשל, אצל האדם, מחשבה אחת נחשבת כלא כלום, אפילו

לכן כל הבריאה היא "כלא כלום" לפני ה'. המשל הוא שמחשבה אחת אצל האדם נחשבת כלא כלום אפילו ביחס לכוח המחשבה בלבד.

רק נגד כח המחשבה שהן כ"ב אותיות שבנפש המדברת שיוכל לחשוב בהן מחשבות לאין קץ ותכלית, ואצ"ל [ואין צריך לומר] לגבי עצמות הנפש שגם כללות כח המחשבה הוא רק לבוש לבד כו'.^{50, 51, 52}

רק ביחס לכוח המחשבה, המורכב מעשרים ושתיים האותיות שבנפש המדברת, שבאמצעותן הוא יכול לחשוב מחשבות בלי סוף וגבול; ואין צריך לומר שכך הוא ביחס לעצם הנפש, שהרי גם כוח המחשבה בכללותו אינו אלא לבוש בלבד וכו'.

כוח המחשבה, המורכב מעשרים ושתיים האותיות שבנפש האדם, יכול ליצור מחשבות בלי סוף, ולכן מחשבה אחת אינה נחשבת לעומתו. על אחת כמה וכמה ביחס לעצם הנפש, שגם כוח המחשבה כולו אינו אלא לבוש עבורה.

5 וזהו ענין הבקשה ברוך אתה ברכה הוא המשכה וגילוי בחינות אותיות המחשבה היינו הכ"ב אותיות עצמן כח המחשבה כו' ונקי אתה לשון נוכח כי זהו המשכת בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין].

וזהו פירוש הבקשה "ברוך אתה": ברכה היא המשכה וגילוי של בחינות אותיות המחשבה, כלומר, עשרים ושתיים האותיות עצמן, כוח המחשבה וכו'. "אתה" הוא לשון פנייה ישירה, מפני שזו המשכת בחינת ממלא כל עלמין.

אדמו"ר הזקן מסביר כעת את שני חלקיה של הברכה. "ברוך" פירושו המשכה וגילוי של "אותיות המחשבה" האלוניות — הכוח היוצר שבאמצעותו באים העולמות לידי קיום. "אתה" הוא פנייה ישירה אל ה', מפני שמדובר באלויות שממלאות את כל העולמות, נוכחת בתוך כל נברא ומחיה אותו.

ואח"כ אשר קדשנו בלשון נסתר⁵³ הוא בחי' סוכ"ע שהמחשבה היא בטלה לגבי עצמיות אור א"ס ב"ה וכמו בנפש ביטול מחשבה לגבי השכל שגם כח המחשבה הוא

ואחר כך, "אשר קדשנו", הנאמר בלשון נסתר, הוא בחינת סובב כל עלמין, שבה המחשבה בטלה לפני עצמות אור אין סוף ברוך הוא. בדומה לכך, בנפש המחשבה בטלה לפני השכל, שכן גם כוח המחשבה הוא

"אשר קדשנו" מדבר על ה' בלשון נסתר, מפני שהוא מתייחס לאלויות הסובבת את כל העולמות, שלפני עצמותה אף "המחשבה" היוצרת בטלה. בנפש האדם יש לכך מקבילה: המחשבה בטלה לפני השכל.

רק בחי' לבוש הנפש משא"כ השכל הוא מבחי' עצמיות הנפש ואצ"ל [ואין צריך לומר] לגבי למעלה מהשכל וק"ו [וקל וחומר] לגבי עצמיות הנפש, וכך הוא ביטול המחשבה לגבי הרצון עליון שלמעלה מהמחשבה, ויש גם למעלה מהרצון כו'

רק בחינת לבוש של הנפש, ואילו השכל הוא מבחינת עצמות הנפש; ואין צורך לומר שהמחשבה בטלה לפני מה שלמעלה מן השכל, וכל שכן לפני עצמות הנפש. כך גם המחשבה בטלה לפני הרצון העליון, שלמעלה מן המחשבה; ויש גם מה שלמעלה מן הרצון וכו'.

המחשבה היא רק לבוש של הנפש, ואילו השכל שייך לעצמות הנפש; ולמעלה מן השכל עומדות בחינות נעלות יותר, ועצמות הנפש עצמה. בדומה לכך, מחשבתו היוצרת של ה' בטלה לפני הרצון העליון, שלמעלה מן המחשבה, ויש מדרגה נעלית אף מן הרצון.

ועיי המצות שהם רצון⁵⁴ עליון ממשיכים גילוי אי"ס ב"ה, דהיינו המשכת בעל הרצון בעל המחשבה ובאמצעות המצוות, שהן הרצון העליון, ממשיכים גילוי של אין סוף ברוך הוא — כלומר, המשכה של בעל הרצון, בעל המחשבה.

המצוות הן הרצון העליון עצמו, ולכן קיומן ממשיך גילוי של אין סוף: לא רק את המחשבה היוצרת, אלא את מי שהוא בעל הרצון והמחשבה.

(והנה במ"א נתבאר שזהו ענין שבחרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה]⁵⁵ לקרוא את הבורא ית' בשם הקב"ה יותר מבשאר שמות והיינו לפי שקדוש וברוך זהו ענין ב' בחי' אלו דסוכ"ע וממכ"ע [וממלא כל עלמין] כמ"ש מזה בד"ה קא מיפלגי במתיבתא דרקיע⁵⁶ אם בהרת⁵⁷ כו')

(והנה במקום אחר נתבאר שזהו הטעם לכך שחז"ל בחרו לקרוא לבורא יתברך בשם "הקדוש ברוך הוא" יותר מבשאר השמות: "קדוש" ו"ברוך" הן שתי הבחינות הללו, סובב כל עלמין וממלא כל עלמין, כמבואר על כך בדיבור המתחיל "קא מיפלגי במתיבתא דרקיע, אם בהרת" וכו',

בסוגריים מזכיר אדמו"ר הזקן מדוע חז"ל מכנים את ה' "הקדוש ברוך הוא": "קדוש" מקביל לאור הסובב את כל העולמות, ו"ברוך" לאור הממלא אותם. הוא ביאר זאת במאמרו על סיפור הגמרא בדבר המחלוקת במתיבתא דרקיעא (בבא מציעא פו ע"א).

עד הקב"ה אומר טהור כו' ע"ש ולכן נגד ב' בחי' הללו בא בהכרח לשון נכח בברוך אתה ולשון נסתר כאשר קדשנו כו' והיינו פ"י הקדוש ברוך הוא)

עד "הקב"ה אומר: טהור" וכו'; עיינו שם. לכן, כנגד שתי הבחינות הללו, הברכה כוללת לשון פנייה ישירה ב"ברוך אתה" ולשון נסתר ב"אשר קדשנו" וכו'. וזהו פירוש "הקדוש ברוך הוא".

בסיפור ההוא נחלקו במתיבתא דרקיעא בדין צרעת, עד ש"הקב"ה אומר: טהור". מכיוון שהברכה צריכה להגיע לשתי הבחינות, היא משלבת פנייה ישירה — "ברוך אתה" — עם לשון נסתר — "אשר קדשנו"; ובצירופן מתבטא השם "הקדוש ברוך הוא".

והכח הזה במצות הוא לפי שנשפלו במעשה וסוף מעשה⁵⁸ במחשבה תחלה וכמ"ש צחוק עשה לי⁵⁹ אלהים שם אלהים דייקא הגורם להיות בחי' יש הוא העושה צחוק ותענוג למעלה ע"י הביטול ש היש בטל אח"כ

והכוח הזה שבמצוות נובע מכך שהן ירדו לעולם המעשה, ו"סוף מעשה במחשבה תחילה". וכמו שכתוב: "צחוק עשה לי אלקים" — דווקא שם אלקים, הגורם לבחינת יש להתהוות, הוא המביא צחוק ותענוג למעלה, באמצעות הביטול, כאשר היש בטל לאחר מכן.

המצוות ניחנו בכוח זה מפני שהן יורדות לעשייה הגשמית, וכמאמר הפיוט "לכה דודי": "סוף מעשה במחשבה תחילה" — מה שבא אחרון בעשייה היה ראשון בכוונתו של ה'. דברי שרה "צחוק עשה לי אלקים" (בראשית כא, ו) מלמדים ששם אלקים, המאפשר לנברא להתקיים כ"יש" הנראה נפרד, מביא צחוק ותענוג למעלה כאשר אותו יש בטל לאחר מכן.

וזהו לויתן זה יצרת⁶⁰ כו' פי' לויתן לשון התחברות שהוא התחברות יש לאין שהגשמיות בטלה לרוחניות יצרת לשחק בו שמזה נעשה שחוק וחדוה למעלה (ועמ"ש פ' פנחס בד"ה צו⁶¹ את בניי [בני ישראל] כו').

וזהו "לויתן זה יצרת" וכו'. פירוש "לויתן" הוא התחברות: התחברות היש עם האין, כאשר הגשמיות בטלה לרוחניות. "יצרת לשחק בו" — מכך נעשים צחוק ושמחה למעלה (ועיינו במה שנכתב בפרשת פינחס בדיבור המתחיל "צו את בני ישראל" וכו').

גם הפסוק "לויתן זה יצרת לשחק בו" (תהילים קד, כו) מבטא את אותו רעיון. אדמו"ר הזקן מפרש את השם "לויתן" מלשון חיבור, כפי שלאה קראה ללוי על שם "הפעם ילווה אישי אלי" (בראשית כט, לד): חיבור ה"יש" הגשמי עם ה"אין" האלוקי. ה"משחק" של ה' — הצחוק והשמחה שלו — נובע מן האיחוד הזה.

וזהו אל תהי ברכת הדיוט⁶² קלה⁶³ כו' פי' שהוא ההעלאות מענינים גשמיים שבעוה"ז שהן נקי' מילין דהדיוטא⁶⁴ ואל תהי קלה

וזהו "אל תהי ברכת הדיוט קלה" וכו': כלומר, אלו הן העלאות הנעשות מענינים גשמיים שבעולם הזה, הנקראים "מילים של הדיוט"; ו"אל תהי קלה",

חז"ל אמרו: "אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך" (Megillah 15a). אדמו"ר הזקן מפרש את "ברכת הדיוט" כהעלאה הנוצרת מענינים גשמיים והימיומיים של העולם הזה, שאותם מכנה הזוהר "מילים של הדיוט".

כי ע"י ביטול היש ע"י דוקא נעשה הברכה וההמשכה מלמעלה ולכן נקי' ברכת הדיוט כו'

שכן דווקא על ידי ביטול היש נעשים הברכה וההמשכה מלמעלה. לכן היא נקראת "ברכת הדיוט" וכו'.

אין להקל ב"ברכה" זו, שכן דווקא ביטול ה"יש" הגשמי הוא שמביא את הברכה מלמעלה. משום כך היא נקראת "ברכת הדיוט".

[ועיין מענין ברכת הדיוט ברע"מ [ברעיא מהימנא] נשא (קכ"א ב') ור"פ תצא ובפי' הרמ"ז [הרב משה זכות] שם ושם ועמ"ש בד"ה ושאתם מים^{65,66} בענין אע"פ [אף על פי] שהאש יורד מלמעלה מצוה להביא מן ההדיוט].

[ועיינו בענין "ברכת הדיוט" ברעיא מהימנא, Naso (folio 121, side b), ובתחילת Parshas Teitzei, וכן בפירוש הרמ"ז בשני המקומות; ועיינו במה שנכתב במאמר המתחיל "ושאתם מים" בענין מאמר חז"ל, שאף על פי שהאש יורדת מלמעלה, מצווה להביא מן ההדיוט].

הערה זו מפנה את הקורא לרעיא מהימנא על Naso, לתחילת Parshas Teitzei ולפירוש הרמ"ז בשני המקומות, וכן למאמר "ושאתם מים". המאמר עוסק בדברי חז"ל שאף על פי שאש ירדה מן השמים על המזבח, עדיין מצווה להביא אש רגילה.

וזוהו יסוד כל המצות כמו צדקה שנותן ממונו שייגע עליו בכל רמ"ח אברים ונותנו לעני ועושה מיש לאין ולכן ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] בכל מאדך בכל ממונך.^{67, 68, 69}

וזוהו יסודן של כל המצוות. למשל, בצדקה: אדם נותן את ממונו, שעליו טרח בכל רמ"ח איבריו, ומעניק אותו לעני, וכך הופך יש לאין. לכן אמרו חז"ל: "בכל מאודך" — "בכל ממונך".

זהו הבסיס לכל המצוות, והצדקה ממחישה אותו במיוחד: אדם נותן ממונו שעליו עמל בכל גופו, וכך הופך את ה"יש" שלו ל"אין". משום כך מפרשת המשנה את "בכל מאודך" כ"בכל ממונך".

קטע 4 • 61-9

אהבה בלתי מוגבלת וביטול

6 ובאמת פ"י מאדך הוא האהבה בלי גבול אך הענין ששניהם אמת. כי הנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה]

טוב זה יצ"ט [יצר טוב]⁷⁰ מאד זה יצה"ר [יצר הרע],⁷¹ והטעם

למען האמת, פירוש "בכל מאודך" הוא אהבה בלי גבול. אך העניין הוא ששני הפירושים נכונים. שהרי חז"ל אמרו: "טוב" — זהו היצר הטוב; "מאוד" — זהו היצר הרע. והטעם

למען האמת, אומר אדמו"ר הזקן, "בכל מאודך" פירושו אהבה בלי גבול, שכן "מאוד" פירושו במידה רבה מאוד, מעבר לכל מידה; ובכל זאת, גם הפירוש "בכל ממונך" נכון. הקשר לכך הוא דברי חז"ל על הפסוק "טוב מאוד": "טוב" הוא היצר הטוב, ו"מאוד" הוא היצר הרע.

כי הנפש עם היות שהיא חלק אלוה ממעל מ"מ היא מוגבלת⁷² והאהבה שלה היא בבחי' גבול ומדה וא"א לה להגיע לבחי' מאד שהוא בלי גבול ולהתכלל בא"ס ב"ה שאין לו תחלה ותכלה

הוא שהנפש, אף שהיא "חלק אלוה ממעל", מוגבלת בכל זאת, ואהבתה היא בגדר של גבול ומידה; ואין ביכולתה להגיע לבחינת "מאוד", שהיא בלי גבול, ולהיכלל באין סוף, ברוך הוא, שאין לו ראשית ואין לו תכלית,

הטעם הוא שהנפש האלקית, אף שהיא "חלק אלוה ממעל", היא בכל זאת נברא מוגבל, ולכן גם לאהבתה שלה יש מידה. בכוחות עצמה אין היא יכולה להגיע ל"מאוד", שהוא בלי גבול, או להיכלל באין סוף, שאין לו ראשית ואין לו תכלית.

אלא ע"י נפש הבהמית דוקא כאשר גם היא נהפכת ממרירו למיתקא⁷³ וחפיצה וחשקה לדבקה בו ית' שאהבה זו היא בלי גבול.⁷⁴

אלא דווקא באמצעות הנפש הבהמית, כאשר גם היא נהפכת ממרירות למתיקות, ורוצה וכמה להידבק בו יתברך; שכן אהבה זו היא בלי גבול.

אהבה בלי גבול נוצרת דווקא באמצעות הנפש הבהמית, כאשר גם היא נהפכת ממר למתוק ומגיעה לידי כמיהה לה'. משום כך היצר הרע נקרא "מאוד": לאחר שהוא מתהפך, כוחו נעשה אהבה בלי גבול.

7 וכמשל מרוצת המים כשבוקעים הסתר שהיה מסתיר ומעכב ומונע את מרוצתם שאז הוא בתגבורת עצומה כו'.

הדבר דומה לזרימת מים הפורצת דרך המחסום שהסתיר את זרימתם, עיכב אותה ומנע אותה; אז היא נעשית בעוצמה אדירה וכו'.

משל: מים שנעצרו על ידי מחסום צוברים כוח, וכשהם פורצים אותו הם זורמים בעוצמה אדירה. כך גם הנפש הבהמית: כשהדבר שהסתיר אותה ועיכב אותה נפרץ, אהבתה לה' מתפרצת ללא גבול.

והיינו גי' ענין אי עם משנ"ת [מה שנתבאר] לעיל שע"י ביטול היש דוקא הוא שנתעורר למעלה בחי' א"ס.

וזהו גם אותו ענין עצמו שנזכר לעיל: דווקא באמצעות ביטול היש מתעוררת למעלה בחינת אין סוף.

זהו אותו עיקרון שהוסבר קודם: דווקא באמצעות ביטול ה"יש" הגשמי מתעורר למעלה אין סוף. בשני המקרים, פריצת המחסום של תחושת העצמי היא שמשחררת דבר שאין לו גבול.

8 וזהו ענין הממון בבחי' בכל מאדך וכמ"ש צדקה תרומם⁷⁵ גוי שע"י תבוא נה"ב [נפש הבהמית] לבחי' בכל מאדך כו'.

וזהו ענין הממון בבחינת "בכל מאדך", כמו שכתוב: "צדקה תרומם גוי"; שעל ידי כך נפש הבהמית מגיעה לבחינת "בכל מאדך" וכו'.

לכן הממון שייך לבחינת "בכל מאדך". בספר משלי נאמר "צדקה תרומם גוי", ואדמו"ר הזקן מפרש שהצדקה מעלה את נפש הבהמית לדרגה של אהבה ללא גבול.

ועד"ז הוא כל מעשה המצות מיש לאין והם היפוך מבחי' מדבר שהוא הב⁷⁶ ולא להשפיע כו'

וכך גם כל קיום המצוות הוא מ"יש" ל"אין", והן היפוכו של המדבר, שאומר "הב, הב!" ואינו משפיע וכו'.

גם כל המצוות הופכות את ה"יש" הגשמי ל"אין", בכך שהן מוסרות אותו לה'. זהו ההיפך הגמור מן המדבר, מקור הקליפה, שאומר "הב, הב!" ואינו נותן דבר.

וזהו מה ה' אלקיך שואל מעמך⁷⁷ פי' מה היינו בחי' ביטול לעשות מיש אין דהיינו שלא יהיה נחשב יש ודבר בפ"ע [בפני עצמו] לומר כך אני רוצה

וזהו פירוש "מה ה' אלקיך שואל מעמך": "מה" היא בחינת ביטול — להפוך את ה"יש" ל"אין"; כלומר, שלא ייחשב האדם ל"יש" ולדבר בפני עצמו, עד שיאמר: "כך אני רוצה"

כאן אדמו"ר הזקן חוזר לפסוק "מה ה' אלקיך שואל מעמך". "מה" פירושו ביטול: לעשות את עצמו ל"אין", ולא לראות את עצמו כמציאות עצמאית שיש לה דרישות משלה.

וזה איני רוצה כו' כ"א להיות משים עצמו כשיריים^{78.79} שלא יתפוס מקום כלל כאלו הוא אין ואפס ממש וזהו בחי' מ"ה [שם מ"ה].

וזה איני רוצה וכו', אלא אדרבה, להחשיב את עצמו כשיריים, כך שלא יתפוס מקום כלל, כאילו הוא ממש אין ואפס. וזוהי בחינת מ"ה.

אלא על האדם להחשיב את עצמו כ"שיריים" — כדימוי של חז"ל לאדם העניו (ראש השנה יז ע"ב) — ולא לתפוס מקום כלל, כאילו הוא אין. וזוהי בחינת מ"ה, ה"מה" שה' מבקש מן האדם.

9 ועמ"ש סד"ה מה טובו. וכדי לבוא לבחי' מה וביטול תיקנו מאה ברכות שהם המשכות מלמעלה בנפש בחי' אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] הנותן כח להיות אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] וביטול היש.

וראה מה שנכתב בסוף המאמר המתחיל "כמה טובים". כדי להגיע לבחינת מ"ה ולביטול, תיקנו מאה ברכות, שהן המשכות מלמעלה אל הנפש, בחינת אתערותא דלעילא, הנותנת כוח לאתערותא דלתתא ולביטול היש.

אדמו"ר הזקן מפנה לסוף המאמר "כמה טובים". כדי להביא את האדם לביטול, תיקנו חז"ל מאה ברכות בכל יום; כל אחת מהן ממשיכה אלקות מלמעלה אל הנפש, ואתערותא זו דלעילא נותנת לאדם כוח להתעורר מלמטה ולהתבטל.

עמ"ש בד"ה ואתחנן מענין ברכת המצות וגם שע"י מאה ברכות נמשך אח"כ להיות מבחי' מ"ה [שם מ"ה] בחי' מאה בתוספת אות א' שמקור המשכה זו הוא מבחי'

ראה מה שנכתב במאמר המתחיל "ואתחנן" על עניין ברכת המצות, וכן על כך שעל ידי מאה הברכות נמשכת לאחר מכן בחינת מ"ה, ונעשית בחינת מאה, בתוספת האות אל"ף; שכן מקור המשכה זו הוא מבחינת

הוא מפנה גם למאמר "ואתחנן" על ברכות המצות. על ידי מאה הברכות נעשה מ"ה — "מה", ביטול — למאה, אותן אותיות בתוספת אל"ף, משום שמקור המשכה הוא בבחינה הנעלמת ביותר.

שהוא סתימו דכל סתימין וכמ"ש בזהר פ' חיי שרה (דקכ"ג ע"א)⁸⁰ בענין מאה ברכאן מאתר עילאה סתימא דכל סתימין⁸¹ כו' ועמ"ש מזה בפ' תולדות בביאור ע"פ מים רבים בסופו,

שהיא "סתימו דכל סתימין", וכמו שכתוב בזהר, פרשת חיי שרה (דף קכ"ג ע"א), בעניין מאה הברכות: "מאתר עילאה סתימא דכל סתימין" וכו'. וראה מה שנכתב על כך בפרשת תולדות, בסוף הביאור על הפסוק "מים רבים".

הזהר בפרשת חיי שרה (123א) קושר את מאה הברכות שבכל יום ל"מקום העליון, הנסתר מכל הנסתרים". אדמו"ר הזקן מפנה גם לסוף הביאור שלו על "מים רבים" בפרשת תולדות.

וזהו ענין אל"ף אותיות פלא, ועיין בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער הברכות פ"א ולהיות המשכה זו הוא ע"י בחי' ביטול היש שנמשך מבחי' מ"ה [שם מ"ה]

וזהו ענין האל"ף, שאותיותיה הן פלא. ועיין בפרי עץ חיים, שער הברכות, פרק א'. ומכיוון שהמשכה זו נעשית על ידי בחינת ביטול היש, הנמשך מבחינת מ"ה,

האל"ף, כשכותבים את שמה במלואה — אל"ף — מורכבת מאותן אותיות כמו פלא, המורה על הבחינה הנעלמת שמעבר להשגה; הוספתה למ"ה יוצרת מאה. מכיוון שהמשכה זו תלויה בביטול הנמשך מבחינת מ"ה, אובדן הביטול הוא שטות, כפי שיוסבר בחלק הבא.

ולכן ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] איזהו שוטה המאבד⁸² מה שנותנין לו כו' וכמ"ש במ"א ולכן כל גיאה שהוא היפך מבחי' מ"ה [שם מ"ה] נקרא שוטה כו'.⁸³

לכן אמרו חז"ל: "איזהו שוטה? המאבד מה שנותנין לו" וכו', וכמו שנתבאר במקום אחר. ולכן כל אדם גאה, שהוא היפך מבחינת מ"ה, נקרא שוטה וכו'.

חז"ל אמרו שהשוטה הוא "המאבד מה שנותנין לו" (חגיגה ד' ע"א); לפי הערת קה"ת, המגיד ממזריטש פירש זאת כמי שמאבד את זיו שם מ"ה שבתוכו. לכן כל אדם גאה, שהוא היפך מבחינת מ"ה, נקרא שוטה.

קטע 5 • 101-11

מצוות ותורה

10 והנה מבואר לעיל שכל מעשה המצות הוא בחי' ביטול היש ועי"ז נמשך בהם ג"כ גילוי א"ס ב"ה מלמעלה למטה.

והנה, כפי שהתבאר לעיל, כל עשיית המצוות היא בבחינת ביטול היש, ועל ידי כך נמשכת בהן גם התגלות של אין סוף, ברוך הוא, מלמעלה למטה.

כפי שהתבאר לעיל, כל מצווה היא פעולה של ביטול ה"יש" הגשמי, ועל ידה נמשכת אל המצוות התגלות של אין סוף, מלמעלה למטה.

ולכן נקי' רמ"ח אברים⁸⁴ כמשל האבר שהוא כלי לחיות הנפש ות"ת [ותלמוד תורה] כנגד כולם^{85,86} כי ותורתך בתוך מעי⁸⁷ כתיב שהיא בחי' מזון לנפש.

לכן הן נקראות "רמ"ח איברים", בדומה לאיבר שהוא כלי לחיות הנפש. ואילו לימוד התורה "שקול כנגד כולם", שהרי נאמר: "ותורתך בתוך מעי" — התורה היא בבחינת מזון לנפש.

לכן נקראות רמ"ח מצוות העשה "איברים" — תיקוני הזוהר מכנה אותן איברי המלך: איבר הוא כלי לחיות הנפש, וכל מצווה היא כלי לאלוקות. לימוד התורה, ש"שקול כנגד כולם" (משנה פאה 1:1), שונה מהן: הוא מזון, ככתוב "ותורתך בתוך מעי" (תהלים 40:9), והוא מזין את הנפש מבפנים.

11 ולכן ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] **ויתר הקב"ה**⁸⁸ **על עבודת כוכבים וג"ע** [וגילוי עריות] **וש"ד** [ושפיכות

דמים] **ולא ויתר על ביטול תורה**^{89,90} **לפי שהמצות מעשיות הם בחי' המשכה באברים החיצונים**

ולכן אמרו חז"ל: הקב"ה ויתר על עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים, אך לא ויתר על ביטול תורה. זאת משום שהמצות המעשיות הן בחינה של המשכה אל האיברים החיצוניים;

חז"ל אומרים (תלמוד ירושלמי, חגיגה א:ז; איכה רבה) שה' ויתר אפילו על עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים, אך לא על ביטול תורה. אדמו"ר הזקן מסביר את הסיבה: המצוות המעשיות ממשיכות אלוקות אל "האיברים החיצוניים".

ולכן ויתר עליהם עדי"מ בגשמיות כי גם כשהוא מחוסר אבר חיצוני יכול הוא לחיות רק שיהיה בעל מום כו', ולא ויתר על ביטול תורה שהוא בחי' אברים הפנימיים ונקיבתם במשהו⁹¹ כו'

ולכן, בדרך משל במונחים גשמיים, הוא ויתר עליהן: גם כשאדם חסר איבר חיצוני, הוא יכול לחיות, אלא שיהיה בעל מום וכו'. אך על ביטול תורה הוא לא ויתר, שכן התורה היא בחינת האיברים הפנימיים, ונקב בהם אפילו במשהו [ממית], וכו'.

במונחים גשמיים, אדם שאיבד איבר חיצוני עדיין יכול לחיות, אלא שהוא בעל מום; אך התורה משולה לאיברים הפנימיים, שבהם, בדומה לדיני טרפות, נקב בכל גודל שהוא ממית. לכן ביטול תורה מנתק את החיים הפנימיים של הנשמה.

ואמנם עסק התורה צ"ל ג"כ בבחי' ביטול הנ"ל, וכמ"ש במ"א שלכך נאמר ודברת בם⁹² סמוך לובכל נפשך ובכל מאורך⁹³ כו'

ואולם גם לימוד התורה צריך להיות בבחינת הביטול האמורה, וכפי שמבואר במקום אחר: משום כך נאמר "ודברת בם" סמוך ל"ובכל נפשך ובכל מארך" וכו'.

גם לימוד התורה צריך להיעשות מתוך הביטול שתואר לעיל. משום כך "ודברת בם" (דברים ו, ז) בא מיד אחרי "בכל נפשך ובכל מארך" (ו, ח): הלימוד צריך לבוא מתוך ביטול.

ועי"ז ממשיך גילוי אור א"ס ב"ה בהתורה ונקי' עוסק בתורה לשמה^{94,95} ר"ל [רוצה לומר] לשם התורה עצמה להמשיך בה גילוי אור א"ס שלמעלה מהחכמה

ועל ידי כך ממשיכים בתורה גילוי של אור אין סוף ברוך הוא; וזה נקרא "עוסק בתורה לשמה", כלומר, לשם התורה עצמה — כדי להמשיך בה גילוי של אור אין סוף, שלמעלה מחכמה.

כאשר לומדים מתוך ביטול, התורה נעשית כלי שאור אין סוף, שלמעלה מחכמה, נמשך לתוכו; זהו פירוש הלימוד לשמה. אדמו"ר הזקן מפרש "לשמה" — לשם התורה עצמה, כדי להמשיך בה את אור ה'.

וזהו שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] **על שלא ברכו בתורה תחלה**^{96,97} ולא אמרו על התורה כי פי' ברכו בתורה היינו המשכת⁹⁸ אור א"ס בתוך התורה כו':

וזהו שאמרו חז"ל: **"על שלא ברכו בתורה תחילה"**, ולא אמרו **"על התורה"**; שכן פירוש **"ברכו בתורה"** הוא המשכת אור אין סוף בתוך התורה וכו'.

בגמרא (בבא מציעא פה ב) נאמר שהארץ אבדה **"על שלא ברכו בתורה תחילה"**, ולא נאמר **"על התורה"**. מכיוון שבכחה פירושה המשכה, ניסוחם של חז"ל מתייחס להמשכת אור אין סוף לתוך התורה עצמה.

קטע 6 • 121-13

הברכה שלפני המצווה וירידת הנשמה

12 ג וכן הוא ענין הברכה שלפני המצות בא"י [ברוך אתה ה'] **אלקינו מלך העולם שמתחלה הוא המשכת א"ס ב"ה בנפש האדם**

3. כך גם עניינה של הברכה שלפני המצוות: **"ברוך אתה הוי' אלקינו מלך העולם"**. תחילה נמשכת אין סוף, ברוך הוא, לתוך נפשו של האדם.

סעיף ג' מחיל את אותו מבנה על הברכה שאומרים לפני מצווה. המילים הראשונות, **"ברוך אתה הוי' אלקינו"**, מושכות תחילה את אין סוף לתוך נפשו של האדם עצמו.

וזהו הוי' אלקינו שלנו משמע והיינו ע"י בכל לבבך⁹⁹ שיהיה גילוי אלקות בבי' חללי הלב¹⁰⁰ וזהו **"הוי' אלקינו"**, שמשמעותו שהוא שלנו. והדבר נעשה באמצעות **"בכל לבבך"** — שתהיה התגלות אלקות בשני חללי הלב,

"אלקינו" פירושו שה' נעשה שלנו ומתגלית כתוכנו. הדבר נעשה באמצעות **"בכל לבבך"** — התגלות אלקות בשני חללי הלב.

דהיינו חלל השמאלי מלא דם בחיי גבורות ומרירות מימי שנתינו בהם¹⁰¹ **שבעים שנה וכל מגמתנו וחפצנו בענייני גשמיים בפרנסה**

כלומר, בחלל השמאלי, המלא דם — בחינת גבורות ומרירות על **"ימי שנתינו בהם שבעים שנה"**, בשעה שכל מגמתנו ורצוננו נתונים לעניינים גשמיים ולפרנסה,

בחלל השמאלי, המלא דם וקשור לגבורות, ההתגלות מתבטאת במרירות: האדם מתבונן בכך שכל חייו נמשכים רק **"שבעים שנה"** (תהלים צ, י), ובכל זאת כל מגמתו נתונה לעניינים גשמיים ולהשתכרות.

ולעזוב לבניו אחריו וכי בשביל זה ירדה נשמתו בעוה"ז כו'¹⁰² אשר בהתבונן בזה יתמרמר לבו מאד אך זהו בחלל אחד הוא השמאלי.

ולהשאיר אחריו לבניו — וכי לשם כך ירדה נשמתו לעולם הזה וכו'? כשיתבונן בכך, לבו יתמרמר מאוד. אך הדבר שייך לחלל אחד בלבד — השמאלי.

הוא שואל את עצמו אם נשמתו ירדה לעולם הזה רק כדי להרוויח כסף ולהשאיר אותו לילדיו, והמחשבה הזאת מעוררת בלבו מרירות רבה. אך המרירות הזאת נמצאת בחלל אחד בלבד — השמאלי.

13 וחלל הימני מלא רוח חיים הוא בחינת שמחת הנפש ע"י מצות ה' שהם רצונו ית' שנתלבש בעשייה וע"ז נאמר ישמח ישראל בעושי¹⁰³ כו'.

והחדר הימני, המלא רוח חיים, הוא בחינת שמחת הנפש באמצעות מצוות ה', שהן רצונו ית' שהתלבש בעשייה. ועל כך נאמר: "ישמח ישראל בעושי" וכו'.

החדר הימני, "המלא רוח חיים", מכיל את שמחת הנפש במצוות, שהן רצון ה' שהתלבש בעשייה גשמית. על כך נאמר: "ישמח ישראל בעושי" (תהילים קמט, ב).

וזהו בבינונים¹⁰⁴ והם הגורמים להיות כמ"כ [כמו כן] גם בצדיקים אלא שהוא באופן אחר כי הצדיקים אין בהם רע כלל להיות מזה מרירות גשמיים

וזהו אצל הבינונים, והם הגורמים לכך שהדבר יהיה כך גם אצל הצדיקים, אלא באופן אחר: בצדיקים אין רע כלל, שממנו תבוא מרירות גשמית;

המרירות והשמחה הללו שייכות לבינונים, שעדיין מתמודדים עם יצר הרע, ועל פי דברי אדמו"ר הזקן, באמצעותם מתעורר דבר דומה גם אצל הצדיקים. אולם בצדיקים אין רע, ולכן עבודתם אינה יכולה להתבטא במרירות גשמית.

רק שהוא בחי' פחד ויראה מה' ומהדר גאונו ואח"כ השמחה היא בחי' אהבה בתענוגים¹⁰⁵ כו'

אלא שזו בחינת פחד ויראה מה' ומהדר גאונו, ולאחר מכן השמחה היא בחינת "אהבה בתענוגים" וכו'.

אצל הצדיקים, הצד השמאלי הוא פחד ויראה מפני גדולת ה', והשמחה שלהם היא "אהבה בתענוגים" (שיר השירים ז, ז). זוהי אותה עבודת ה' שיש בה שני צדדים, אלא במדרגה נעלית יותר.

וזהו הוי"ה אלקינו ואח"כ מלך העולם הוא ההמשכה בחיצוניות העולמות אשר מלך שמו נקי עליהם.

וזהו "הוי" אלקינו". ואחר כך, "מלך העולם", היא ההמשכה אל החיצוניות של העולמות, שעליהם נקרא שמו "מלך".

כל זה נכלל ב"הוי" אלקינו" — גילוי אלקות בתוך הנפש. לאחר מכן, "מלך העולם" מבטא את המשכת האלקות אל החיצוניות של העולמות, שעליה נקרא שמו מלך.

ומעתה מוכן ענין ירידות הנשמות¹⁰⁶ בגוף שהוא צורך עלייה (כי הנשמות עם היות שעלו במחשבה¹⁰⁷ הרי נמשכים מבחי' אותיות המחשבה ועיי' ירידתן בגוף וביטול היש לאין עיי' ברכת הדיוט כו')

ומעתה מוכן עניין ירידת הנשמות בגוף, שהיא לצורך עלייה. (שהרי הנשמות, אף שעלו במחשבה, נמשכות מבחינת אותיות המחשבה; ועל ידי ירידתן בגוף וביטול היש לאין באמצעות "ברכת הדיוט" וכו',

ע"ה מתבררת מטרת ירידת הנשמה לגוף: ירידה לצורך עלייה. הנשמות "עלו במחשבה" (בראשית רבה א, ד), אך גם מקור זה הוא עדיין רק בחינת "אותיות המחשבה" האלקית.

ממשיכים בחי' גילוי ממכ"ע [ממלא כל עלמין] וסוכ"ע בעל המחשבה כו' כנ"ל, ועיין בפ' וישב בד"ה כה אמר כו' ונתתי לך מהלכים בין העומדים¹⁰⁸ (כו') והיינו עיי' אתכפיא ואתהפכא.

הן ממשיכות בחינת גילוי של ממלא כל עלמין וסוכב כל עלמין, בעל המחשבה וכו', כנ"ל. ועיינו בפרשת וישב, במאמר המתחיל "כה אמר" וכו': "ונתתי לך מהלכים בין העומדים" וכו'). והיינו על ידי אתכפיא ואתהפכא.

באמצעות ירידתן לגוף וביטול הגשמיות, דרך "ברכת הדיוט", הנשמות ממשיכות אלקות שלמעלה מהמחשבה: הן את ממלא כל עלמין והן את סוכב כל עלמין — בעל המחשבה. הדבר נעשה באמצעות הכנעת הנפש הבהמית (אתכפיא) והפיכתה (אתהפכא).

והוא הטעם אשר ברא ה' את הקליפות בכדי לעשות ולתקן שעייז¹⁰⁹ יהיה העלייה הגדולה כו'. וזהו אלה מסעי בניי [בני ישראל]. פי' עליותם ממטה למעלה. ואמר ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם.

וזהו הטעם לכך שה' ברא את הקליפות: כדי לפעול ולתקן, וכך תבוא העלייה הגדולה וכו'. וזהו "אלה מסעי בני ישראל", כלומר, עליותיהם מלמטה למעלה. ועל כך נאמר: "ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם".

כך מתבררת התשובה לשאלה שבסעיף 2: ה' ברא את הקליפות כדי שעל ידי הכנעתן ותיקונן תבוא עלייה גדולה. זהו "אלה מסעי בני ישראל" — עליותיהם מלמטה למעלה — והדברים חוזרים אל הפסוק "ויכתוב משה".

קטע 7 • 14-16

כתיבתו של משה: חותם האמת

14 וענין ויכתוב היינו כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] חותמו של הקב"ה אמת¹¹⁰ פי' כי החכמה נקראת אמת¹¹¹ כי כשמשיג איזה דבר בהשכלתו אזי יודע שכן הדבר והוא האמת כו'.

עניין "ויכתוב" הוא על דרך מאמר חז"ל: "חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת". כלומר, חכמה נקראת אמת, מפני שכאשר אדם משיג דבר בשכלו, הוא יודע שכן הדבר, וזוהי האמת וכו'.

כעת מסביר אדמו"ר הזקן את "ומשה כתב". חז"ל אומרים "חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת" (שבת נה ע"א), והאמת היא חכמה, מפני שכאשר אדם משיג דבר בשכלו, הוא יודע שכן הוא.

ועמ"ש בסעי' [בספר של בינונים] פלי"ה בהג"ה [בהגהה] ונקראת חותם עד"מ החותם שהוא שם האדם הנכתב בדיו גשמי ע"ג [על גבי] הנייר

וראה מה שכתוב בספר של בינונים [התניא], פרק ל"ה, בהגהה. היא נקראת חותם — על דרך משל, חותם שהוא שמו של אדם הכתוב בדיו גשמי על גבי נייר.

הכוונה להגהה בתניא, פרק ל"ה, המסבירה שאור אין סוף מתייחד אפילו עם אצילות רק באמצעות חכמה, מפני שאין סוף הוא המציאות האמיתית היחידה, וזוהי בחינת חכמה. חכמה נקראת חותם, כמו שמו של אדם הכתוב בדיו על נייר, כחתימה.

והנה השם בעצם אינו ערוך לגבי עצמיות בעל השם וכ"ש [וכל שכן] וק"ו [וקל וחומר] כשנכתב בדיו שהיא רק בחי' עשייה גשמיות וכך בחי' חכמה הוא

הנה, השם כשלעצמו אינו בערך כלל לעצמותו של מי שנושא את השם; קל וחומר, ועל אחת כמה וכמה, כשהוא נכתב בדיו, שאינה אלא בחינת עשייה גשמית. וכך גם בחינת חכמה היא

שם אינו נחשב כלל ביחס לאדם עצמו, ושם שנכתב בדיו, מעשה גשמי, רחוק ממנו עוד יותר. בדומה לכך, חכמה ביחס לאין סוף היא כמו מעשה גשמי.

בחי' עשייה גשמיית לגבי א"ס ב"ה וכמ"ש כולם בחכמה עשית והרצון היא הנקרא שם שמו גימטריא רצון¹¹² וחכמה היא החותם שהוא בחי' עשייה של השם.

בחינת עשייה גשמית ביחס לאין סוף ברוך הוא, וכמו שכתוב: "כולם בחכמה עשית". הרצון הוא הנקרא "שם" — "שמו" בגימטריה "רצון" — וחכמה היא החותם, בחינת העשייה של השם.

כפי שנאמר בפסוק: "כולם בחכמה עשית" (תהלים קד, כד), כך חכמה היא בחינת "עשייה". רצון ה' הוא ה"שם" — "שמו" בגימטריה "רצון", 346 — וחכמה היא החותם, פעולת הכתיבה של אותו שם.

אך מ"מ כמו בגשמיות החותם הוא קיום על כל דבר שיחייב עצמו שכאשר יחתום שוב אין לשנות אולם בכל זאת, כשם שבגשמיות החותם מאשר כל דבר שאדם מתחייב בו, כך לאחר שחתם עליו שוב אי אפשר לשנותו,

ובכל זאת, לחותם יש תוקף רב: חתימה מאשרת כל התחייבות, ולאחר שדבר נחתם אי אפשר לשנותו.

וכמו בנעילת יו"כ"פ [יום כפור / יום הכפורים] וחתמנו בספר חיים בספר פרנסה ושוב לא ישונה כן בחי' א"ס ב"ה שלמעלה מעלה מהחכמה שורה ומתלבש בחכמה,

וכמו בנעילה של יום הכיפורים, כשאומרים "וחתמנו בספר חיים", בספר פרנסה, ושוב לא ישתנה הדבר — כך בחינת אין סוף ברוך הוא, שלמעלה מעלה מחכמה, שורה ומתלבשת בחכמה.

כך בנעילה ביום הכיפורים אנו מבקשים: "וחתמנו בספר חיים", בספר פרנסה, כדי שהדין לא ישתנה. בדומה לכך, אין סוף, שלמעלה מחכמה, שורה ומתלבש בחכמה, שהיא ה"חותם" שלו.

וזהו ויכתוב משה כי משה הוא שושבינא דמלכא ואהרן שושבינא דמטרוניתא^{113, 114} המעלה אותה אל החתן כי אהרן היה מניף הלויים.^{115, 116}

וזהו "ויכתוב משה": משה הוא שושבינו של המלך, ואהרן שושבינה של המלכה, המעלה אותה אל החתן, שכן אהרן היה מניף את הלויים.

לכן "משה כתב" פירושו שמשה המשיך למטה את החותם הזה. על פי הזוהר, משה הוא שושבינו של המלך ואהרן שושבינה של המלכה, המעלה אותה אל החתן; תפקידו של אהרן להעלות ניכר בכך שהיה מניף את הלויים (במדבר ח, יא).

15 וכן כללות נשיי [נשמות ישראל] בהעלותך את הנרות^{117, 118} נשמת אדם קרויה נר¹¹⁹ ה' והיכן עליותם עד אל מול פני

כך גם נשמות ישראל בכללותן: "בהעלותך את הנרות" — נשמת האדם נקראת "נר הוי" — ועד היכן מגיעה עלייתן? עד "אל מול פני המנורה".

נשמות ישראל בכללותן הן ה"נרות" שבבמדבר ח, ב, שכן "נר הוי" נשמת אדם" (משלי כ, כז). העלייה שאהרן מחולל מגיעה עד "אל מול פני המנורה".

המנורה ומשה הוא שושבינא דמלכא המשיך א"ס ב"ה מלמעלה למטה משל למלך שבעצמו אין דרכו לילך כך משה הוא המנהיג המשכת והתגלות אלקות תוך העולמות.

ומשה הוא שושבינו של המלך, הממשיך את א"ס סוף, ברוך הוא, מלמעלה למטה — כמשל למלך שאין דרכו ללכת בעצמו; כך משה הוא המנהיג את המשכת האלקות ואת התגלותה בתוך העולמות.

תפקידו של משה הוא בכיוון ההפוך: כשושבינו של המלך, הוא ממשיך את א"ס סוף מלמעלה למטה. המלך אינו הולך לבדו, ולכן משה מנהיג את המשכת האלקות ואת התגלותה בתוך העולמות.

16 ולכן ויכתוב משה¹²⁰ לפי שהוא מבחי' חכמה וירא ראשית לו^{121, 122} כתב חותמו של הקב"ה אמת¹²³ שהוא גילוי אור א"ס שבחכמה.

ולכן נאמר "ומשה כתב": מכיוון שהוא מבחינת חכמה — "וירא ראשית לו" — הוא כתב "חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת", שהיא גילוי אור אין סוף שבחכמה.

משה מגלם את בחינת חכמה, כפי שנרמז בפסוק "וירא ראשית לו" (דברים לג, כא), שכן "ראשית היא חכמה". לכן משה הוא שכתב את חותם האמת — גילוי אור אין סוף שבחכמה.

והמשיך זה למטה להיות בהם כח לעלות אל ה' ממטה למעלה כי אי"א היה להם להתעלות תחלה בעצמן כי אלמלא עוזרו¹²⁴ כו'.

והוא המשיך זאת למטה, כדי שיהיה בהם כוח לעלות אל ה' מלמטה למעלה. שכן בתחילה לא היה ביכולתם להתעלות בכוחות עצמם, שהרי "אלמלא הקב"ה עוזרו" וכו'.

משה המשיך את הכוח הזה למטה, כדי שהנשמות יוכלו לעלות אל ה' מלמטה; בכוחות עצמן הן לא היו יכולות להתחיל בכך. כדברי הגמרא על מאבקו של אדם ביצרו: "אלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו, אינו יכול לוי" (קידושין ל ע"ב).

קטע 8 • ו' 17-18

אתערותא דלעילא ומקור הנשמות

17 וזהו כענין ברכת המצות שהוא המשכת אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] שיוכל להעלות הדבר גשמי שבו נעשה המצוה כו'.

וזה דומה לעניין ברכת המצוות, שהיא המשכה של אתערותא דלעילא, כדי שיוכל האדם להעלות את הדבר הגשמי שבו נעשית המצווה וכו'.

ברכת המצווה פועלת באותו אופן: היא ממשיכה אתערותא דלעילא, המאפשרת לאדם להעלות את החפץ הגשמי שבו הוא מקיים את המצווה.

וכנזכר לעיל בפ"י א"ת [אל תקרי] מ"ה [שם מ"ה] אלא מאה שע"י המאה ברכות נמשך כח להיות בחי" מ"ה [שם מ"ה] וביטול ועיין בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער הברכות שם דגבי העלאה שע"י ברכת המצות הוא ג"כ ע"י שם מ"ב.

וכפי שהוזכר לעיל בפירוש "אל תקרי מה אלא מאה": באמצעות מאה הברכות נמשך כוח להגיע לבחינת מ"ה ולביטול. וראו גם פרי עץ חיים, שער הברכות, שם, שההעלאה הנעשית באמצעות ברכת המצוות היא גם באמצעות שם מ"ב.

כפי שהוסבר לעיל, מאה הברכות נותנות את הכוח להגיע למ"ה ולביטול. תורת האריז"ל בפרי עץ חיים מוסיפה שגם ההעלאה המושגת באמצעות ברכת המצווה נעשית באמצעות שם מ"ב.

וכך עדי"ז ענין ויכתוב משה כו' דגבי מ"ב מסעות הוא המשכת אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] שע"י יחיה ההעלאה.

וכך גם, באותו אופן, עניין "ויכתוב משה" וכו' ביחס למ"ב המסעות: זו המשכה של אתערותא דלעילא, שבאמצעותה תבוא ההעלאה.

כך גם "ויכתוב משה" את מ"ב המסעות: משה המשיך אתערותא דלעילא, שבאמצעותה יכלו המסעות, עליות הנשמות, להתרחש. כך נקשרים מ"ב המסעות לשם מ"ב האותיות של החלק הראשון.

וכן עכשיו המשכה זו הוא על ידי עסק התורה וכמ"ש ותורה אור¹²⁵ שהיא המאירה נפש

וכך גם כיום, המשכה זו נעשית באמצעות לימוד התורה, ככתוב: "ותורה אור" — היא המאירה את נפש

כיום, המשכה זו נעשית באמצעות לימוד התורה, ככתוב "ותורה אור" (משלי ו, כג): התורה מאירה את הנפש.

האדם בחינת אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] שיהיה בה כח לעלות באתעדל"ת [באתערותא דלתתא] (וכמ"ש ע"פ ואתחנן כו' ועיין בפ' תצוה בד"ה ועשית ציץ¹²⁶ כו' פתוחי חותם כו').

האדם; זו בחינת אתערותא דלעילא, כדי שיהיה בה כוח לעלות באמצעות אתערותא דלתתא (וכמו שנתבאר על הפסוק "ואתחנן" וכו'; וראו בפרשת תצוה, במאמר המתחיל "ועשית ציץ" וכו', "פתוחי חותם" וכו').

אור התורה הוא אתערותא דלעילא, שנותנת לנפש כוח לעלות באמצעות המאמץ שלה עצמה, אתערותא דלתתא. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו "ואתחנן" ו"ועשית ציץ" (שמות כח, לו), שבו הפסוק מדבר על "פתוחי חותם".

ולכן ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] (בפתיחתא דמדרש איכה) ע"פ ואותי עזבו ואת תורתי לא שמרו¹²⁷ הלואי אותי עזבו ואת תורתי שמרו¹²⁸ כו' המאור שבה היה מחזירן למוטב.

ולכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (בפתיחתא למדרש איכה), על הפסוק "ואותי עזבו ואת תורתי לא שמרו": "הלואי אותי עזבו ואת תורתי שמרו" וכו', "המאור שבה היה מחזירן למוטב".

לכן פירשו חכמים את הפסוק "ואותי עזבו ואת תורתי לא שמרו" (ירמיהו טז, יא) כך: "הלואי אותי עזבו ואת תורתי שמרו, שהמאור שבה היה מחזירן למוטב" (איכה רבה). אור התורה הוא אתערותא דלעילא המאפשרת את השיבה.

והנה תחלה אמר ויכתוב¹²⁹ מוצאיהם למסעיהם מוצאיהם היינו מקור נשמות ישראל כענין שנאמר וכמוצא מים¹³⁰ אשר לא יכזבו מימיו.¹³¹

והנה, תחילה נאמר: "ויכתוב את מוצאיהם למסעיהם". "מוצאיהם" הוא מקור נשמות ישראל, בדומה לנאמר: "וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו".

נחזור לפסוק: "מוצאיהם" מציין את מקור נשמות ישראל, בדומה ל"וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו" שבישעיהו (ישעיהו נח, יא). הפסוק מזכיר תחילה את המקור הזה, שממנו נמשך הכוח למסע.

18 והוא למעלה מבחי' מחשבה כי אע"פ [אף על פי] שאמרו ד"שאל עלו במחשבה¹³² היינו ששם עלו עצמיות נשמות ישראל.

והוא למעלה מבחינת מחשבה. שכן אף שאמרו ש"ישראל עלו במחשבה", הכוונה היא שעצמיות נשמות ישראל עלתה שם.

מקור הנשמות הוא למעלה מבחינת מחשבה. כשחז"ל אומרים ש"ישראל עלו במחשבה", כוונתם שעצמיות הנשמות עלתה שם, במחשבתו של ה'.¹³³

אבל מקורן ושרשן הוא למעלה יותר בבחי' בעל המחשבה בעל הרצון¹³³ ומשם המשיך הארה כדי להיות להם כח לעלות ממטה למעלה.¹³⁴

אך מקורן ושרשן גבוהים עוד יותר — בבחינת בעל המחשבה ובעל הרצון; ומשם המשיך הארה, כדי שיהיה להן הכוח לעלות מלמטה למעלה.

אך מקורן ושרשן גבוהים עוד יותר — במי שיש לו המחשבה והרצון, בעל המחשבה ובעל הרצון. משם המשיך משה הארה שנותנת לנשמות את הכוח לעלות מלמטה.

וזהו למסעיהם ר"ל [רוצה לומר] הנסיעה וההעלאה שממטה. ע"פ ה' פי' שהעליה הוא למעלה מבחי' פי' ה' שהוא ממכ"ע [ממלא כל עלמין] ברוח פיו כל צבאם¹³⁵ ואח"כ ואלה מסעיהם למוצאיהם¹³⁶ ר"ל [רוצה לומר] זוהי העליה עד מוצאיהם ממטה למעלה:

וזהו "למסעיהם", כלומר המסע והעלייה מלמטה. "על פי הוי": פירושו שהעלייה היא למעלה מבחינת "פי הוי", שהוא ממלא כל עלמין — "ברוח פיו כל צבאם". ואחר כך, "ואלה מסעיהם למוצאיהם", כלומר: זוהי העלייה עד למוצאיהם, מלמטה למעלה.

"למסעיהם" פירושו אפוא העלייה מלמטה, ו"על פי הוי" נקרא כעלייה למעלה מ"פי הוי" — הדיבור האלוקי המתואר במילים "ברוח פיו כל צבאם" (תהלים לג, ו), שהוא ממלא כל עלמין. לאחר מכן, "ואלה מסעיהם למוצאיהם" מתאר את העלייה עד למקורם.

בעבודה

המאמר מפיק מכך הוראה לכל יהודי: אפשר וחובה להכניע את הגוף ואת הנפש הבהמית, מפני שמקורם כבר הוכנע במדבר. הדבר נעשה באמצעות ביטול בכל מצווה, ובראש ובראשונה בצדקה — נתינה ממה שהאדם עמל להשיג; באמצעות מאה הברכות בכל יום; באמצעות לימוד תורה לשמה; ובאמצעות עבודת ה' בשני חדרי הלב: מרידות על חיים שהוקדשו למטרות גשמיות, ושמחה במצוות.

שאלות לשיחה

1. מדוע נאמר תחילה בפסוק "מוצאיהם למסעיהם" ואחר כך מתהפך הסדר?
2. איך יכול המדבר, מקום ריק, להיות מקור הקליפות, וכיצד מסעם של ישראל בתוכו מסייע לאדם כיום?
3. מדוע רק הנפש הבהמית שהשתנתה, ולא הנפש האלקית, יכולה להגיע לאהבה "בכל מאודך"?
4. מה הקשר בין מ"ה ("מה"), מאה, ומאה הברכות בכל יום?
5. מדוע חכמה נקראת "חותמו" של ה', ומה פירוש הדבר שמשו "כתב" אותו?

הערות

פסקה 1

1 אלה מסעי

לפי ההערה, בכמה מקומות באור התורה נרשם שהמאמר נאמר בשנת תקע"א (11-1810). אור התורה על מסעי מביא גם הגהות על המאמר, ובמדבר כרך ו' מובאים סיכומים שלו.

הערות קה"ת

מאמר זה נזכר בכ"מ שהוא משנת תקע"א — ראה אוה"ת וישב ע' 2192. שמות ב'תפד. תוריע תקד-ה. וילך איתנו. ברכה א'תתפט. שה"ש רד. וראה גם אוה"ת על מארז"ל וענינים ע' רלח. הנחה אחרת מהמאמר בסה"מ תקע"א. ראה להלן צה, א ביאור נוסף למאמר זה. הגהות על מאמר זה נדפסו באוה"ת מסעי ע' אישעא. אישעה. קיצורים באוה"ת במדבר-ו ע' איתתקסה. ראה גם פ' מסעי ע' אישנט. לכללות המאמר ראה ד"ה להבין ענין כתיבת ס"ת תש"ל (נדפס בסה"מ מלוקט-א ע' פט ואילך).

2 אלה מסעי בניי

הפסוק הפותח את פרשת מסעי: "אלה מסעי בני ישראל, אשר יצאו מארץ מצרים". המאמר מפרש את ה"מסעות" האלה כעליות של הנשמות.

Numbers 33:1 במדבר ל"ג:א'

אלה מסעי בניי־ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאתם ביד־משה ואהרן:

These are the stages of the children of Israel, by which they went forth out of the land of Egypt by their hosts under the hand of Moses and Aaron

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

3 "ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי הוי", ואלה מסעיהם למוצאיהם". הסדר ההפוך בפסוק הוא השאלה הראשונה של המאמר.

Numbers 33:2 במדבר ל"ג:ב'

ויכתב משה את־מוצאיהם למסעיהם על־פי ה' ואלה מסעיהם למוצאיהם:

And Moses wrote their goings forth, stage by stage, by the commandment of the L-RD; and these are their stages at their goings forth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

4 הקב"ה אומר ומשה אומר וכותב

רבי שמעון אומר שהתורה נכתבה כך: "הקדוש ברוך הוא אומר, ומשה אומר וכותב", ואת שמונת הפסוקים האחרונים כתב משה בדמעות. אדמו"ר הזקן מצטט זאת כדי להראות שמשה כתב כל פסוק, ולכן יש להסביר מדוע נאמר כאן "ויכתוב משה".

Bava Batra 15a:5 בבא בתרא ט"ו א:ה'

אמר לו רבי שמעון: אפשר ספר תורה חסר אות אחת, וכתבי: "לקח את ספר התורה הזה"? אלא עד כאן הקדוש ברוך הוא אומר - ומשה אומר וכותב; מכאן ואילך הקדוש ברוך הוא אומר - ומשה כותב בדם, כמו שנאמר להלן: "ויאמר להם ברוך: מפיו יקרא אלי את כל הדברים האלה, ואני כותב על הספר בדיי".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערות קה"ת

כ"ב טו, א.

5 ויהי בנסוע . . ובנוחה

"ויהי בנסוע הארון, ויאמר משה: קומה הוי', ויפוצו אויביו". אדמו"ר הזקן רומז לפסוק זה כדי להזכיר שהארון ליווה את מסעות ישראל.

Numbers 10:35 במדבר י':ל"ה

וַיְהִי בְנִסְעֵ הָאָרֶן וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוּמָה הִי וַיִּפְצוּ אוֹיְבֶיהָ וַיִּנָּסוּ מִשְׁנֵאֶיהָ מִפְּנֵיהָ:

And it came to pass, when the ark set forward, that Moses said: 'Rise up, O L-RD, and let Thine enemies be scattered; and let them that hate Thee flee before Thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערות קה"ת

במדבר י', לה-לו.

6 ובנוחה

"ובנוחה יאמר: שובה הוי', רכבות אלפי ישראל". יחד עם הפסוק הקודם, פסוק זה ממסגר את מסעות ישראל ואת חניותיהם באמצעות הארון.

Numbers 10:36 במדבר י':ל"ו

וּבְנוּחָה יֹאמֶר שׁוּבָה רַכְבוֹת אֲלֵפֵי יִשְׂרָאֵל: ֹ

And when it rested, he said: 'Return, O L-RD, unto the ten thousands of the families of Israel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

7 הוא ית' הוא סיבת הסיבות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערות קה"ת

ת"ו בהקדמה.

8 הוא ית' הוא סיבת הסיבות

ב"פתח אליהו", ההקדמה לתיקוני זוהר, פונה אליהו לה' ואומר: "אתה הוא סיבת כל הסיבות, המשקה את האילן בשפע ההוא". כאן הכוונה היא שגם מאורע שיש לו סיבה גלויה — חטא המרגלים — נובע בסופו של דבר מה'.

Tikkunei Zohar 17a:20-22 תיקוני זוהר י"ז א:כ"ב

רכון העולמים אנת הוא עלת העלות סבת הסבות דאשקי לאילנא בההוא נביעו. וההוא נביעו איהו כנשמתא לגופא דאיהו חיים לגופא. ובך לית דמיון ולית דיוקנא מכל מה דלגו ולבר. ובראת שמיא וארעא. ואפיקת מנהון שמשא וסיהרא וככביא ומזלי ובארעא אלנין ודשאין וגנתא דעדן (ועשביין) וחיוון ועופין ונונין ובני נשא. לאשתמודעא בהון עלאין. ואיך יתנהגון בהון עלאין ותתאין. ואיך אשתמודעאן מעלאי ותתאין. ולית בך דידע כלל

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

פסוקה 2

ובתים מלאים כל טוב 9

משה מבטיח שבארץ ישראל ימצאו "בתים מלאים כל טוב שלא מילאתם, בורות חצובים שלא חצבתם, כרמים ועצי זית שלא נטעתם". המדרש קושר את קיום ההבטחה הזאת לארבעים השנים במדבר.

Deuteronomy 6:11 דברים ו':י"א

ובתים מלאים כל טוב אשר לא מילאת וברת חצובים אשר לא חצבת כרמים וזיתים אשר לא נטעת ואכלת ושבעת:

and houses full of all good things, which thou didst not fill, and cisterns hewn out, which thou didst not hew, vineyards and olive-trees, which thou didst not plant, and thou —shalt eat and be satisfied

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ו', י"א.

ובתים מלאים כל טוב 10

הספרי אומר שבכל ארבעים השנים שבהן שהו ישראל במדבר, בני הארץ בנו בתים, חפרו בורות ונטעו כרמים ועצי פרי, "כדי שאבותינו יבואו לארץ וימצאו אותה מלאה ברכה". זו הסיבה הפשוטה לשהייה הממושכת שמזכיר אדמו"ר הוקן.

Sifrei Devarim 38:10 ספרי דברים ל"ח:י'

אבותינו באו לארץ – באת ברכה לרגלם, שנאמר (דברים ו' י"א): "ובתים מלאים כל טוב אשר לא מילאת וברת חצובים אשר לא חצבת". רבי שמעון בן יוחי אומר: והלא בידוע שלא מילאת, שעכשיו באת לארץ, וברת חצובים אשר לא חצבת, והלא בידוע שלא חצבת, שעכשיו באת לארץ, (דברים ו' י"א) "כרמים וזיתים אשר לא נטעת", והלא בידוע שלא נטעת, שעכשיו באת לארץ, מה תלמוד לומר "מילאת", "חצבת", "נטעת"? – וכוונתו היא שגמרם! וכן אתה מוצא ...

Our forefathers came to Eretz Yisrael — blessing came in their wake, viz. (Devarim 6:11) "And (you will find) houses full of all good that you did not fill, and hewn cisterns, which you did not hew, etc." R. Shimon b. Yochai says: If it is written "houses full," "hewn cisterns," why need it be written "which you did not fill," "which you did not plant"? (To indicate) that it is not you who filled or hewed or planted, but ... your merit. And thus do you find that all the

Vocalized Edition (CC0) • Sifrei by Rabbi Shraga Silverstein (CC-BY)

כדי שימצאו האוצרות... כ"משי רז"ל 11

כששמעו הכנענים שישאל באים, הם החביאו את כספם בבתיהם; ה', שהבטיח ארץ ובה "בתים מלאים כל טוב", הביא נגעים על הבתים האלה, וכך, כשהרסו אותם, נמצא האוצר.

Vayikra Rabbah 17:6 ויקרא רבה י"ז:ו'

הערת קה"ת

ראה ויק"ר יז, ו. נ"ב ע' ספרי עקב [יא, י'] עה"פ לא כארץ מצרים כו' באו לא"י באה ברכה לרגלם כו' וכן אתה מוצא שכל מי שנה שהיו ישראל במדבר היו אנשי א"י בונים כו' נוטעים כו' כדי שיבואו אבותינו לארץ וימצאו כו', יעו"ש. ובלקט טוב (ר"פ בשלח). ילקוט (ר' רכו). [כ].

משה מזכיר כיצד נסעו ישראל מחורב דרך "כל המדבר הגדול והנורא". אדמו"ר הוקן משתמש בכינוי המתאר את המדבר כדי לציין כוח שיש

להכניעו.

Deuteronomy 1:19 דברים א':י"ט

ונסע מחורב ונלך את כל-המדבר הגדול והנורא שהוא אשר ראיתם דרך הר האמרי כאשר צוה ה' אלקינו אתנו ונבא עד קדש ברנע:

And we journeyed from Horeb, and went through all that great and dreadful wilderness which ye saw, by the way to the hill-country of the Amorites, as the L-RD our G-d commanded us; and we came to Kadesh-barnea

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

המדבר הגדול והנורא 13

הזוהר אומר שה' חילק את הארץ לאזור מיושב ולשממה, ושהשממה הקשה ביותר הייתה המדבר, שבו שלטה הסטרא אחרא; את כוחה שברו ישראל במשך ארבעים שנה, כפי שנאמר: "המוליך אותך במדבר הגדול והנורא". זהו הטעם הנסתר שניתן כאן.

Zohar, Terumah 51:558-52:565 ספר זוהר, תרומה נ"א:תקנ"ח-נ"ב:תקס"ה

The desert land He also divided, and there is no desert in the world so terrible and sinister as that where for forty long years Israel wandered, before its power was destroyed, of which it is written: "Who led thee through that great and terrible wilderness" (Deut. 13, 15). There the "other side" reigned, and the children of Israel in despite of it traversed the desert forty years long, to break its power. Had they throughout that long period been worthy in heart and ... ,served the Holy One with faithfulness

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

פסוקה 3

מדבר העמים 14

"ואביא אתכם אל מדבר העמים, ונשפטי אתכם שם פנים אל פנים". אדמו"ר הוקן משתמש בכינוי שנתן הנביא למדבר כדי להדגיש שמדובר במקום שמחוץ לקדושה.

Ezekiel 20:35 יחזקאל כ':ל"ה

והבאתי אתכם אל-מדבר העמים ונשפטי אתכם שם פנים אל-פנים: and I will bring you into the wilderness of the peoples, and there will I plead with you face to face

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

זה שער השמים 15

כאשר יעקב מתעורר מחלומו, הוא אומר על המקום: "אין זה כי אם בית אלקים, וזה שער השמים". כאן הפסוק מתאר את ירושלים כפתח שדרכו יורדת הברכה.

Genesis 28:17 בראשית כ"ח:י"ז

ויירא ויאמר מה-נורא המקום הזה אין זה כי אם-בית אלקים וזה שער השמים:

And he was afraid, and said: 'How full of awe is this place! this is none other than the house of G-d, and this is the gate 'of heaven

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כח, יז.

16 כי שם ציוה ה' את הברכה

”כטל חרמון שיורד על הררי ציון, כי שם ציווה הווי את הברכה, חיים עד העולם”. הפסוק מראה שהברכה זורמת מציון אל העולם.

Psalms 133:3 תהילים קל"ג:

כְּטֵל־חֶרְמוֹן שִׁיֹּרֵד עַל־הָרֵי צִיּוֹן כִּי שָׁם צִוָּה ה' אֶת־הַבְּרָכָה חַיִּים עַד־הָעוֹלָם:

Like the dew of Hermon, That cometh down upon the mountains of Zion; For there the L-RD commanded the blessing, Even life for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קלג, ג.

17 ולכן ירושלים הוא באמצע הישוב

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פס"ר י, ב. ע' תנחומא קדושים (סי' יו"ד) ירושלים באמצעיתה של א"י. וכ"ה בזה"ב (קנו, א). [כ].

18 ירושלים הוא באמצע הישוב

”ארץ ישראל יושבת באמצע העולם, וירושלים באמצע ארץ ישראל”, ובית המקדש נמצא במרכז ירושלים. אדמו"ר הזקן מציג תמונה דומה של ירושלים כמרכז.

Midrash Tanchuma, Kedoshim 10:1 מדרש תנחומא, קדושים י:א

... מִזְמוֹר לְאַסָּף, אֶל אֱלֹקִים ה'; דָּבָר וַיִּקְרָא אֶרֶץ, מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבֹאוֹ (תהלים א, א). מִזְנוֹ, מִצִּיּוֹן מְכָל יִפִּי אֱלֹקִים הוֹפִיעַ (שם פסוק ב). אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יוֹשְׁבֹת בְּאֶמְצַעִיתוֹ שֶׁל עוֹלָם, וִירוּשָׁלַיִם בְּאֶמְצַעִיתָהּ שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ בְּאֶמְצַע יְרוּשָׁלַיִם, וְהַהִיכָל בְּאֶמְצַע בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְהָאֹרֶן בְּאֶמְצַע הַהִיכָל, וְכָאֵן שְׁתִּיה לִפְנֵי הָאֹרֶן, שֶׁמִּמֶּנָּה נִשְׁתַּת הָעוֹלָם. וְשִׁלְמָה שְׁהִיה חָכָם, עָמַד עַל הַשָּׁרָשִׁים הַיּוֹצְאִין מִמֶּנָּה לְכָל הָעוֹלָם, וְנִטַּע בָּהֶם כָּל מִינֵי אֵילָנוֹת וְעֵשֶׂה פְרוֹת. ...

When you come into the land and plant.” This“ (:Lev. 19:23) text is related (to Eccl. 2:5), “I made gardens and orchards for myself, and in them I planted every kind of fruit tree.” Do not all people plant whatever they want, whatever some-one plants in the earth, be it pepper or anything [else. But] if he plants, do [the plants automatically] produce? As no one knows the place of every plant, [i.e.] where to plant it. However, because Solomon was wise, he planted all the ... species of trees [in

Midrash Tanchuma -- Torat Emet (Public Domain) • Townsend 1989 translation of Midrash Tanhuma, S. Buber Recension, edited and supplemented by R. Francis Nataf (CC-BY)

19 בחי' מדבר הוא מקור כל הקליפות

הזוהר אומר שארץ הקודש היא מרכז העולם וירושלים היא מרכזו, וממנה יורדים כל הטוב והמזון, ואילו השממה הגדולה ביותר היא המדבר, שבו שולטת סטרא אחרא. זהו הקטע מהזוהר שאדמו"ר הזקן מצטט בסוגריים.

Zohar, Terumah 51:558-52:565 ספר הזוהר, תרומה נ"א:תקנ"ח-נ"ב:תקס"ה

20 ארץ מלחה אשר לא יעשה פרי

הגמרא ממיכה בדברי רב נחמן בר רב חסדא, שאפשר לכסות רק בדבר שזורעים בו והוא מצימי, ומביאה את המקרה של הולך במדבר שאין לו

עפר לכסות בו.

Chullin 88b חולין פ"ח ב

הערת קה"ת

ראה חולין פח, ב. ובמאמרי אדה"א — נ"ך ע' קכב. אוה"ת נ"ך-ג ע' אישו.

21 בקדושה מיהב יהבי

בסיפור על רבי חנינא בן דוסא ועל רגל שולחן הזהב, הגמרא מסבירה מדוע הנס השני היה גדול יותר: ”שכך מקובלני, שכל הנותנין נותנין ואין נוטלין”. אדמו"ר הזקן לומד מכך את סימן הקדושה: היא רק נותנת.

Taanit 25a:4 תענית כ"ה א:ד'

אָמַר לָהּ: נִיחָא לָךְ דְּמִיכָל אַכְלִי כּוּלִי עֲלֵמָא אַפְתּוּרָא דְּמִשְׁלָם וְאַנָּן אַפְתּוּרָא דְּמִחְסָר. אָמְרָה לָקָה: וּמַאי נַעֲבִיד? בְּעֵי רַחֲמֵי דְּנִשְׁקָלִינְהוּ מִינָךְ. בְּעֵי רַחֲמֵי וְשִׁקְלוּהוּ. תָּנָא: גְּדוֹל הָיָה נֶס אַחֲרוֹן יוֹתֵר מִן הָרִאשׁוֹן. דְּגַמְרִי, דְּמִיחָב יְהִי מִיִּשְׁקָל לָא שְׁקָלִי.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

תענית כה, א.

22 הב הב

הזוהר על פרשת קדושים מצטט "לעלוקה שתי בנות, 'הב, 'הב" כדי לתאר כוחות ש"אינם יודעים שובע לעולם". זהו הראשון מבין הקטעים מהזוהר שאדמו"ר הזקן מונה.

Zohar, Kedoshim 1:6-3:13 ספר הזוהר, קדושים א:ו-ג:י"ג

Why does all this come upon them? Because they do not duly sanctify themselves in wedlock. G-d said: Of all peoples I desired to attach to myself only Israel; hence, "Ye shall be holy". YE SHALL BE HOLY FOR I THE L-RD AM HOLY. R. Isaac cited here the verse: "Ah land of the rustling of wings", etc. (Isa. 18, 1). 'When G-d', he said, 'came to create the world and reveal what was hidden in the depths and disclose ... light out of darkness, they were all wrapped in one

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

23 הב הב

האידרא רבא (בפרשת נשא) דורשת את שמה של העיר האדומית דנהבה כ"ידין הב" — דין שאומר "הב" — וקושרת זאת ל"לעלוקה שתי בנות, 'הב, 'הב".

Zohar, Idra Rabba 23:167-24:177 ספר הזוהר, האדרא רבא כ"ג:קס"ז-כ"ד:קע"ז

24 ואתה מחי' את כולם

”אתה הוא הוי' לבדך, אתה עשית את השמים ... ואתה מחיה את כולם”. אדמו"ר הזקן מביא פסוק זה כדי להראות שהקדושה מעניקה חיים ללא הרף.

Nehemiah 9:6 נחמיה ט:ו'

אֲתָה־הוּא ה' לְבַדְךָ אֲתָה עָשִׂיתָ אֶת־הַשָּׁמַיִם שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־צָבָאם הָאָרֶץ וְכָל־אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַיָּמִים וְכָל־אֲשֶׁר בָּהֶם וְאֲתָה מְחִיָּה אֶת־כָּלָם וְצָבָא הַשָּׁמַיִם לְךָ מִשְׁתַּחֲוִיִּים:

Thou art the L-RD, even Thou alone; Thou hast made heaven, the heaven of heavens, with all their host, the earth and all things that are thereon, the seas and all that is in them, and Thou preservest them all; and the host of heaven wor-

shippeth Thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

נחמ"ט, ו.

25

בקליפה כתיב הב

"לעלוקה שתי בנות: 'הב, הב!' אדמו"ר הזקן מיישם את הדימוי על הקליפה, שרק נוטלת.

Proverbs 30:15 משלי ל':ט"ו

הערת קה"ת

משלי ל, טו.

26

הכל בשביל עצמם לגרמיה

ביאהל אור מצביעים על קושי: כאן נאמר שהקליפה לוקחת הכול לעצמה, ואילו שם היא מכונה "נדיבה". התשובה היא שהנדיבות של היצר הרע והקליפות נועדה אף היא לטובת עצמן, שכן באמצעותה הן מושכות לעצמן חיות וניקה.

הערת קה"ת

ביהל אור ע' תרחצ כ' דכאן משמע שהם בגרמיה ושם משמע שנקראו נדיבים, ומתוך "דלק"ם שנדיבות זו של היצר הרע והקליפות הוא לגרמיה שע"י ממשך לו חיות וניקה כו". באוה"ת פ' מסעי ע' אישעא יש הג"ה לכאן.

27

שמבקשים הכל בשביל עצמם לגרמיה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה ת"ז ת"ו.

28

שאינו מגדל צמחים

המשנה מונה את הדברים שבהם מותר לכסות את הדם, ומביאה את הכלל של רבן שמעון בן גמליאל: כל דבר שמצמיח צמחים כשר לכיסוי, וכל דבר שאינו מצמיח צמחים אינו כשר.

Chullin 88a:7 חולין פ"ח א':ז

מתני' במה מכסין ובמה אין מכסין מכסין בזבל הדק ובחול הדק בסיד ובחרסית ובלבנה ובמגופה שכתשן אבל אין מכסין לא בזבל הגס ולא בחול הגס ולא בלבנה ובמגופה שלא כתשן ולא יכפה עליו את הכלי כלל אמר רשב"ג דבר שמגדל בו צמחים מכסין בו ושאינו מגדל צמחים אין מכסין בו:

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

29

כמ"ש בגמרא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ע' חולין (פח, א) במתני'. ושם (פח, ב). ובתוד"ה אלא. וע"ע טושי"ע יו"ד (סוסי"י כח). [כ].

30

ומעשה אבות הוא פעולה לבנים

המדרש אומר שהקדוש ברוך הוא לקח את דברי האבות ועשה אותם מפתח לגאולת בניהם. הערת קה"ת מפנה למדרש זה בהקשר לרעיון שמעשיהם של האבות פועלים לטובת צאצאיהם.

Bereshit Rabbah 70:6 בראשית רבה ע"ו:

ושבתי בשלום אל בית אבי - ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי, נטל הקדוש ברוך הוא שיחתן של אבות, ועשאן מפתח לגאולתן של בנים. אמר לו הקב"ה: אתה אמרת והיה לי לאלקים, חייך! כל טובות וברכות ונחמות שאני נותן לבניך, איני נותן אלא בלשון הזה, שנאמר (זכריה יד): והיה ביום ההוא והוא יצאו מים חיים מירושלים. (ישעיה יא) והיה ביום ההוא, יוסיף ה' שנית ידו לקנות את שאר עמו. (יואל ד) והיה ביום

ההוא, יטפו ההרים עסיס. (ישעיה כז) והיה ביום ההוא, יתקע בשופר גדול וגו':

And I return to my father's house in peace" - Rabbi Yehoshua of Sikhnin in the name of Rabbi Levi: The Holy One blessed be He took the conversations of the patriarchs and rendered them the key to the redemption of the descendants. The Holy One blessed be He said to him [Jacob]: 'You said: "[The L-rd] will be [vehaya] my G-d," as you live, all the goodness, blessings, and consolations that I give to your children, I give it to them only in this language,' as it is stated ...:ed

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

ראה ב"ר ע, ו.

31 הן בעוון חוללתי

דוד אומר: "הן בעוון חוללתי, ובחטא יחמטני אמי". אדמו"ר הזקן משתמש בפסוק כדי להראות שמקור הגוף הוא בתאוה גופנית.

Psalms 51:7 תהילים נ"א:ז

הַן־בְּעוֹן חוֹלְלֹתִי וּבַחֲטָא יַחְמֹתְנִי אִמִּי:

Behold, I was brought forth in iniquity, and in sin did my mother conceive me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים נא, ז.

32

שו"ה ובחטא — מן תאוה

לפי ההערה, אור התורה מדפיס הגהה על המילים "ובחטא" עד "מתאוה".

הערת קה"ת

באוה"ת פ' מסעי ע' אישעב יש הג"ה לכאן.

33

כלום נתכוין

על פסוק זה אומר דוד: "וכי ישי אבי נתכוון להעמידני? הוא נתכוון רק להנאת עצמו". אדמו"ר הזקן מצטט זאת כדי להראות שמקור הגוף הוא בתאוה.

Vayikra Rabbah 14:5 ויקרא רבה י"ד:ה'

34 ואהבת

"ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך". כאן הכוונה היא לגוף המצטרף לנפש האלקית באהבת ה'.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה'

וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ו, ה.

35

כלל ופרט

לפי ההערה, באור התורה מופיעה גם הגהה על "כללות ופרט" כאן.

הערת קה"ת

באוה"ת פ' מסעי שם נמצא הג"ה לכאן.

36 ואת זלעויז עשה האלקים

"גם את זה לעומת זה עשה האלקים". החסידות מסבירה זאת כעיקרון שלפיו לכל כוח של קדושה יש כוח מקביל בתחום שמנוגד לו.

Ecclesiastes 7:14 קהלת ז':י"ד

ביום טובה הִיָּה כְּטוֹב וּבְיוֹם רָעָה רָאָה גַּם אֶת־זֶה לְעִמְתּוֹ זֶה עָשָׂה הָאֱלֹקִים עַל־דִּבְרֹת שְׁלֹא יִמָּצֵא הָאָדָם אַחֲרָיו מְאוּמָּה:

In the day of prosperity be joyful, and in the day of adversity consider; G-d hath made even the one as well as the other, to the end that man should find nothing after him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ז', יד.

37 הערת קה"ת מפנה ל'Zohar, Terumah 52:561 למילים האלה.

Zohar, Terumah 52:561 ספר הזהר, תרומה נ"ב:תקס"א

פסוקה 4

38 ועתה ישראל מה ה' אלקיך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם י', יב.

39 ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כ"א ליראה

"ועתה ישראל, מה ה' אלקיך שואל מעמך, כי אם ליראה את ה' אלקיך". המילה "מה" היא הבסיס לדרשת חז"ל.

Deuteronomy 10:12 דברים י"ב:י"ב

וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שֹׁאֵל מֵעַמּוֹ כִּי אִם־לִירְאָה אֶת־ה' אֱלֹהֶיךָ לְלַבֵּת בְּכָל־דִּרְכָיו וּלְאַהֲבָה אוֹתוֹ וּלְעֲבֹד אֶת־ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לֵבְכָה וּבְכָל־נַפְשְׁךָ:

And now, Israel, what doth the L-RD thy G-d require of thee, but to fear the L-RD thy G-d, to walk in all His ways, and to love Him, and to serve the L-RD thy G-d with all thy heart ;and with all thy soul

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

40 אל תקרי מה אלא מאה

בוהר על פרשת תרומה נקראת המדרגה התחתונה "מה", ונוסף שם: "כך למדנו: אל תקרא מה אלא מאה", משום שכל המדרגות העליונות כלולות בה בשלמותן.

Zohar, Terumah 2:12-4:23 ספר הזהר, תרומה ב':י"ב-ד':כ"ג

The supreme grade, esoterically known as."the supernal world", is designated "Mi" ("Who") and the lower grade known as "the lower world" is designated "Mah" ("What?", "How?"), and we have been taught that "Mah" contains an allusion to."meah"- "hundred"-because all the higher grades, when fully realized, are subsumed in it

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

41 באיי היינו נוכח

לפי ההערה, אור התורה מדפיס הגהה בעניין היות "ברוך אתה" פנייה ישירה.

הערת קה"ת

בארה"ת פ' מסעי שם נמצא הג"ה לכאן.

42 ובמחשבה אחת ברא את כל העולם

במדרש הנעלם מלמד רבי שמעון שכאשר עלה במחשבתו של ה' לברוא את עולמו, "כל העולמות עלו במחשבה אחת, ובמחשבה זו נבראו כולם".

Zohar II, 20a זח"ב כ, א

הערת קה"ת

זח"ב כ, א.

43 גבוה מעל גבוה

"כי גבוה מעל גבוה שומר, וגבוהים עליהם". כאן מתוארות המדרגות האינסופיות של הבריאה.

Ecclesiastes 5:7 קהלת ה':ז

אִם־עֵשֶׂק רָשׁ וְגִגֹּל מִשְׁפָּט וְצֶדֶק תִּרְאֶה בְּמִדְיָנָה אֲלִיתָמָה עַל־הַחֲפֹץ כִּי גִבָּה מֵעַל גִּבָּה שֹׁמֵר וּגְבוּהִים עֲלֵיהֶם:

If thou seest the oppression of the poor, and the violent perverting of justice and righteousness in the state, marvel not at the matter; for one higher than the high watcheth, and there are higher than they

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ה, ז.

44 סלה לאין קץ

המילים כאן מצטטות את Eruvin 54a:12-13. הקטע מופיע למטה.

Eruvin 54a:12-13 עירובין נ"ד א':י"ב-י"ג

רְבָא אָמַר מִהָכָא: "תַּאֲזוּת לְבוֹ נִתְתָּה לוֹ וְאַרְשֵׁת שְׁפָתָיו בַּל מְנַעַת סְלָה", אִימָתִי תַאֲזוּת לְבוֹ נִתְתָּה לוֹ — בְּזִמְן שְׁאַרְשֵׁת שְׁפָתָיו בַּל מְנַעַת סְלָה. רְבָא רְמִי: כְּתִיב "תַּאֲזוּת לְבוֹ נִתְתָּה לוֹ". וְכִתִּיב "וְאַרְשֵׁת שְׁפָתָיו בַּל מְנַעַת סְלָה". זָכָה — תַּאֲזוּת לְבוֹ נִתְתָּה לוֹ. לֹא זָכָה — וְאַרְשֵׁת שְׁפָתָיו בַּל מְנַעַת סְלָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה עירובין נד, א.

45 מוטב דלדייני

כשאחר מת, אמר רבי מאיר: "מוטב שיידון ויבוא לעולם הבא". מכאן מסיק אדמו"ר הזקן שאפילו גן עדן התחתון מחייב דין מוקדם.

Chagigah 15b:3 חגיגה ט"ו ב:ג

כִּי נַח נִפְשִׁיה דְּאַחַר, אָמַרִי: לֹא מִיָּד לִידִינִיָּה, וְלֹא לְעֵלְמָא דְּאַתִּי לִיתִי. לֹא מִיָּד לִידִינִיָּה — מְשׁוּם דְּעֵסַק בְּאוֹרֵייתָא, וְלֹא לְעֵלְמָא דְּאַתִּי לִיתִי — מְשׁוּם דְּחֵטָא. אָמַר רַבִּי מְאִיר: מוֹטֵב דְּלִידִינִיָּה וְלִיתִי לְעֵלְמָא דְּאַתִּי. מְתִי אֲמוּת, וְאַעֲלֶה עֵשׂוֹן מִקְבְּרוֹ. כִּי נַח נִפְשִׁיה דְּרַבִּי מְאִיר סְלִיק קוּטְרָא מִקְבְּרִיה דְּאַחַר.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

חגיגה טו, ב.

46 ות"ח אין להם מנוחה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

סוף ברכות. וש"נ.

47 ות"ח אין להם מנוחה

"תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא", משום ש"ילכו מחיל אל חיל". כאן הדבר מלמד שעליית הנשמה אינה מסיימת

לעולם.

Berakhot 64a:12-13 ברכות ס"ד א"י"ב-י"ג

אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, שנאמר: "ילכו מחיל אל חיל יראת אל אלקים בציון". אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, שנאמר: "וכל בניך למודי ה' ורב שלום בביתך".

R. Hiyya b. Ashe said in the name of Rab[3] : The disciples of the wise have rest neither in this world nor in the world to come; as it is said, "They go from strength to strength, every one of them appeareth before G-d in Zion." R. Eleazar said in the name of R. Hannina: The disciples of the wise increase peace in the world; as it is said, "And all thy children shall be taught of the L-rd ; and great shall be the peace of ... "thy children

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

48 אלה אלפינו גדודי א' והגדודים אין להם מספר

הגמרא מיישבת בין "אלף אלפים ישמשוניה" לבין "היש מספר לגדודיו?": אלף אלפים הוא מניינה של גדוד אחד, ואילו הגדודים אין להם מספר.

Chagigah 13b:13 חגיגה י"ג ב:י"ג

תנאי, רבי אומר משום אבא יוסי בן דוסאי: "אלף אלפינו ישמשוניה" — מספר גדוד אחד, "ולגדודיו אין מספר". ורבי ירמיה בר אבא אמר: "אלף אלפינו ישמשוניה", לנהר דינור, שנאמר: "נהר דינור נגד ונפק מן קדמוהי אלף אלפינו ישמשוניה ורבו רבבן קדמוהי קומיון".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

49 הכל כלא חשיב קמ"י ית'

בהקדמת זוהר מתוארת יראת ה' אמיתית: מכיוון שהוא שורש כל העולמות, "הכול נחשב לפניו כלא".

Zohar I, 11b זח"א יא, ב

הערת קה"ת

זח"א יא, ב.

50 וארז"ל א"ת מה אלא מאה

רבי מאיר אומר שאדם חייב לברך מאה ברכות בכל יום, כפי שנאמר: "מה ה' אלקיך שואל מעמך". לפי ההערה של קה"ת, בעלי התוספות שם מצטטים את הדרשה שקוראת "מה" כ"מאה".

Menachot 43b:15-17 מנחות מ"ג ב:ט"ו-י"ז

תנאי היה רבי מאיר אומר חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום שנאמר (דברים י, יב) ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך רב חייא בריה דרב אויא בשבתא וביומי טבי טרח וממלי להו באיספרמקי ומגדי תנאי היה ר"מ אומר חייב אדם לברך שלש ברכות בכל יום אלו הן שעשאני ישראל שלא עשאני אשה שלא עשאני בור

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת

מנחות מג, ב. תוד"ה שואל ב' הקונטרס. והובא בזה"ב כזו, א [כ]. [זח"ג קעט, א. רנד, א]. ראה תנאי רבתי בתחלתו. שו"ע אדה"ז או"ח סי' מ"ו ס"א. וראה גם בהנסמן באוה"ת במדבר-ו ע' איתקסה.

51 וקדושים בכ"י יהללך סלה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

נוסח התפלה.

52 אלף אלפים . . מספר

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

חגיגה יג, סע"ב.

פסוקה 5

53 אשר קדשנו בלשון נסתר

ההערה מפנה לדבריו של הרבי שם בעניין זה, שלפיהם "אשר קדשנו" נאמר בלשון נסתר.

הערת קה"ת

ראה הערת כ"ק אדמו"ר בסה"מ היש"ת ע' 148.

54 וע"י המצות שהם רצון העליון

ההערה מציינת שקטע מכאן ואילך מובא שם.

הערת קה"ת

קטע מכאן מובא בסה"מ תרל"ג ח"א ע' עדר.

55 שבחרו רז"ל

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכות (ו, א-ב, ז, א-ב). ב"מ (פו, א). [כ].

56 בד"ה קא מיפלגי במתיבתא דרקיע

המאמר פותח במחלוקת במתיבתא דרקיעא על מקרה של ספק צרעת, שבו אמר הקדוש ברוך הוא "טהור"; הוא מבקש להסביר מדוע חז"ל כינו את הבורא "הקדוש ברוך הוא" ומהי המתיבתא דרקיעא. תשובתו נפתחת בביאור משמעות המילה "קדוש".

הערת קה"ת

לקרית פ' תזריע כב, ג.

57 קא מיפלגי במתיבתא דרקיע אם בהרת

בישיבה של מעלה נחלקו: אם הנגע קדם לשער הלבן, הוא טמא; במקרה של ספק, "הקדוש ברוך הוא אומר: טהור", ואילו כל הישיבה אומרת: טמא, ורבה בר נחמני נקרא להכריע. המאמר של אדמו"ר חזקן על הסיפור הזה מסביר את הכינוי "הקדוש ברוך הוא".

Bava Metzria 86a:6-7 בבא מציעא פ"ו א:ו'-ז'

אתויה לקמיה, עייליה לאדרנא וטרקיה לכבא באנפיה. בעא רחמי, פרק אשיתא ערק ואול לאגמא. הנה יתיב אגירדא דקולא וקא גריס. קא מיפלגי במתיבתא דרקיעא: אם פהרת קודמת לשער לבן — טמא, ואם שער לבן קודם לפהרת — טהור. ספק — הקדוש ברוך הוא אומר: טהור, וכולהו מתיבתא דרקיעא אמרי: טמא. ואמרי: מאן נוכח? נוכח רבה בר נחמני. דאמר רבה בר נחמני: אני יחיד בנגעים, אני יחיד באהלות.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

58 סוף מעשה במח' תחלה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פיוט לכה דודי.

59 צחוק עשה לי אלקים

כשנולד יצחק, אמרה שרה: "אלקים עשה לי צחוק". אדמו"ר חזקן מדגיש

Megillah 15a:17-18 מגילה ט"ו א:י"ז-י"ח

ואמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: לעולם אל תהי ברפת הדייט קלה בעיניך, שהרי שני גדולי הדור ברכום שני הדיוטות, ונתקיימה בקו, ואילו הן: דוד ודניאל. דוד — דברכייה ארונה, דכתיב: "ויאמר ארונה אל המלך וגו'". דניאל — דברכייה דריוש, דכתיב: "אלהך די אנת פלח לקה בתדירא הוא ישיבניך". ואמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: אל תהי קללת הדייט קלה בעיניך, שהרי אבימלך קלל את שרה והנה הוא לך כסות עינים", ...

R Elazar b. Hanina also said: Let not the blessing of an ordinary man be held lightly in your eyes, for two men great in their generation were blessed by ordinary men and their blessings were fulfilled. They were, David and Daniel. David was blessed by Aravnah, as it is written, "And Aravnah said to the king, The L-rd your G-d will accept you" (II Samuel 24:23). Daniel was blessed by Darius, as it is written "Your G-d whom you serve continually, He will deliver you" ... (Daniel 6:17). R Elazar

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)
הערת קה"ת

ברכות ז, א. מגילה טו, א. נתבאר באוה"ת פ' מסעי ע' א'שעו.

64 נק' מלין דהדייטא

הזהר אומר שמלך בשר ודם לא היה משפיל את עצמו כדי לומר "דברי הדיוט", קל וחומר שלא היה כותב אותם; לכן הסיפורים בתורה על עשו, הגר, לבן ובלעם אינם יכולים להיות סיפורים בעלמא. אדמור"ר הזקן משתמש בביטוי הזה ביחס לעניינים גשמיים ויומיומיים.

Zohar III, 149b זח"ג קמט, ב

הערת קה"ת

ראה זח"ג קמט, ב.

65 בדי"ה ושאתם מים

מאמר זה על סוכות מצטט את דברי חז"ל: "אף על פי שאש יורדת מן השמים, מצווה להביא מן ההדיוט" — המאמר שאליו מפנה כאן הטקסט.

הערת קה"ת

לקמן לקו"ת סוכות עט, ב.

66 ושאתם מים

"ושאתם מים בששון ממעיני הישועה". אלה מילות הפתיחה של המאמר לחג הסוכות שאדמור"ר הזקן מצטט.

Isaiah 12:3 ישעיהו י"ב:ג

ושאתם-מים בששון ממעיני הישועה:

Therefore with joy shall ye draw water Out of the wells of salvation.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

67 לוייתן לי התחברות

ההערה מפנה לשם, וכן לקריאת שמה של לאה ללוי (בראשית כט, לד), כמקור לפירוש "לוייתן" מלשון חיבור.

Genesis 29:34 בראשית כ"ט:ל"ד

ותהר עוד ותלד בן ותאמר עתה הפעם ילדוה אישי אלי כייילדתי לו שלשה בנים על-כן קרא-שמו לוי:

And she conceived again, and bore a son; and said: 'Now this time will my husband be joined unto me, because I have borne him three sons.' Therefore was his name called Levi

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

את שם אלקים: הצחוק שלמעלה נמשך באמצעות השם שמעלים.

Genesis 21:6 בראשית כ"א:ו

ותאמר שרה צחק עשה לי אלקים כלי-השמע יצחק-לי:

And Sarah said: 'G-d hath made laughter for me; every one that heareth will laugh on account of me'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כא, ו.

60 לוייתן זה יצרת

"שם אניות יהלכון, לוייתן זה יצרת לשחק בו". אדמור"ר הזקן מפרש את לוייתן מלשון חיבור, ואת המשחק כתענוג של הי מאותו חיבור.

Psalms 104:26 תהילים ק"ד:כ"ו

שם אניות יהלכון לוייתן זה יצרת לשחק-בו:

There go the ships; There is leviathan, whom Thou hast formed to sport therein

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קד, כו.

61 פ' פינחס בד"ה צו

מאמר זה על קרבנות התמיד ("קרבני לחמיי") שואל מדוע נאמר בפסוק "ואמרת להם" פעמיים, ומשיב שהציווי חל הן מיד והן לדורות: על הקרבנות עצמם ועל התפילות שתיקנו במקומם. אדמור"ר הזקן מפנה את הקורא לשם להרחבה בעניין הצחוק והשמחה שלמעלה.

הערת קה"ת

לעיל עז, ג. בסה"מ תרל"ג ע' ערה מבאר ענין השחוק.

62 ברכת הדיוט

ברעיא מהימנא על פרשת נשא מכונה המלאך מיכאל, הכהן הגדול שלמעלה, "הדיוט" ביחס לאדונו, ומובאים הדברים "אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך". זהו הקטע שאדמור"ר הזקן מצטט.

Zohar, Nasso 1:4-3:17 ספר הזהר, נשא א:ד-ג:י"ז

63 אל תהי ברכת הדיוט קלה

רבי אלעזר אמר בשם רבי חנינא: "לעולם אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך", שכן שני אנשים גדולים בדורם התברכו בידי הדיוטות וברכותיהם התקיימו: דוד בידי ארונה, ודניאל בידי דריוש.

Berakhot 7a:4 ברכות ז' א:ד'

תנאי, אמר רבי ישמעאל בן אלישע: פעם אחת, נכנסתי להקטיר קטורת לפני ולפנים, וראיתי אכתריאל קה חי צבאות, שהוא יושב על כסא רם ונשא, ואמר לי: "ישמעאל בןי, ברכני!" אמרתי לו: "יהי רצון מלפניך, שיקבשו רחמיך את כעסך, ויגולו רחמיך על מדותיך, ותתנהג עם בנך במדת הרחמים, ותכנס להם לפניך משורת הדין". ונענע לי בראשו. וקממשע לו, שלא תהא ברפת הדייט קלה בעיניך.

There is a teaching : R. Ishmael b. Elisha said : Once I entered [the Holy of Holies] to offer incense in the innermost part of the Sanctuary, and I saw Okteriel, Jah, the L-rd of Hosts, seated upon a high and exalted throne. He said to me, "Ishmael, My son, bless Me." I replied, "May it be Thy will that Thy mercy may subdue Thy wrath ; and may Thy mercy prevail over Thy attributes, so that Thou mayest deal with ... Thy children in the quality of mercy and

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה בראשית כט, לד. אוה"ת תולדות קנו, א.

68 בכל מאדך בכל ממוןך

הזוהר על ואתחנן מסביר את "בכל מאדך" כממונו של אדם, בין שירש אותו ובין שהרוויח אותו, ומשבח את אברהם, שלא חס על לבו, על נפשו ואף לא על ממנו, מתוך אהבת אדונו.

Zohar III, 267a זח"ג רסז, א

הערת קה"ת

ברכות פ"ט, מ"ה. זח"ג רסז, א.

69 בכל מאדך בכל ממוןך

המשנה מסבירה את הפסוק שבקריאת שמע: "בכל לבבך" פירושו בשני יצריך, ו"בכל מאדך" פירושו בכל ממוןך.

Mishnah Berakhot 9:5 משנה ברכות ט"ה

... כָּל לִבְּךָ, בְּשֵׁי יִצְרִיךָ, בְּיָצֶר טוֹב וּבְיָצֶר רָע. וּבְכָל נַפְשְׁךָ, אֲפִלוּ הוּא נוֹטֵל אֶת נַפְשְׁךָ. וּבְכָל מַאֲדְךָ, כָּל מְמוֹנְךָ. דְּבַר אַחֵר כָּל מַאֲדְךָ, כָּל מֶדָה וּמֶדָה שֶׁהוּא מוֹדֵד לָךְ הֵיוּ מוֹדֵה לּוֹ בְּמַאֲד מַאֲד. לֹא יָקַל אָדָם אֶת רִאשׁוֹ כִּנְגֵד שֶׁעַר הַמְּזֻרָה, שֶׁהוּא מְכֻוֵּן כִּנְגֵד בֵּית קֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים. לֹא יִכְנַס לְהָר הַבֵּית בְּמַקְלוֹ, וּבְמַנְעֵלוֹ, וּבְפִנְדָּתוֹ, וּבְאַבְקַ שֶׁעַל רִגְלָיו, וְלֹא יַעֲשֶׂה קִפְּנוֹתָא, וְיִקְרֶה מֶקֶל וְחֹמֶר. כָּל חוֹתְמֵי בְּרִכּוֹת שֶׁהֵיוּ בְּמַקְדֵּשׁ, הֵיוּ אוֹמְרִים מִן הָעוֹלָם. ...

One must bless [G-d] for the evil in the same way as one blesses for the good, as it says, "And you shall love the L-rd your G-d with all your heart, with all your soul and with all your might" (Deuteronomy 6:5). "With all your heart," with your two impulses, the evil impulse as well as the good impulse. "With all your soul" even though he takes your soul [life] away from you. "With all your might" with all your money. Another explanation, "With all your might" whatever ... treatment

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

פסוקה 6

70 טוב זה יצ"ט

הזוהר מפרש את "טוב" שב"טוב מאוד" כמלאך החיים ואת "מאוד" כמלאך המוות — הצד הימני והצד השמאלי, שהם סוד אחד.

Zohar II, 68b זח"ב סח, ב

הערת קה"ת

ק"ר ג, יא, ג. ילקוט שמעוני בראשית רמז טז. [כ]. ראה גם זח"ב סח, ב. מצוין לעיל פי חקת סב, א.

71 טוב זה יצ"ט מאד זה יצה"ר

על "והנה טוב מאוד" אומר המדרש: "טוב" הוא היצר הטוב ו"מאוד" הוא היצר הרע, שכן בלי היצר הרע אדם לא היה בונה בית, נושא אישה או מוליד ילדים.

Kohelet Rabbah 3:11:3 קוהלת רבה ג':יא"ג

... נְחֻמֶּיָּה בְּרִיָּה דְרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָן אָמַר (בראשית א, לא): וְהָנָה טוֹב מֵאֵד, וְהָנָה טוֹב, זֶה אָדָם. וְהָנָה טוֹב, זֶה יֵצֶר טוֹב, מֵאֵד, זֶה יֵצֶר הָרָע. וְכִי יֵצֶר הָרָע טוֹב מֵאֵד, אֵלָּא לְמַדְּךָ שְׁאֵלֻלֵי יֵצֶר הָרָע, לֹא כִנָּה אָדָם בֵּית, וְלֹא נִשְׂא אִשָּׁה, וְלֹא הוֹלִיד בָּנִים, שֶׁכֵּן שְׁלָמָה אוֹמֵר (קהלת ד, ד): כִּי הִיא קִנְיָתָא אִישׁ מֵרַעְהוּ. רַבִּי בְרַכְיָה וְרַבִּי אֶבְיָה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹנָתָן

אמר: גם את העולם נתן בלבם, אהבת עולם נתן בלבם, אהבת תינוקות נתן בלבם, משל למה הדבר דומה, למלך שהיו לו ...

Another matter, "He made everything beautiful in its time" – Rabbi Berekhya said that Rabbi Abbahu said in the name of Rabbi Elazar: The schism that was between Rehavam and Yerovam was fitting to have been between David and Sheva ben Bikhri, but the Holy One blessed be He said: The Temple has not yet been constructed and I am introducing a schism in the kingdom of the House of David? Rather, let the Temple be constructed and then, what will ultimately happen, will happen. Rabbi Binyamin said in the

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

72 חלק — מוגבלת

המאמר מבחין בין שתי מדרגות בנפש, שהיא "חלק אלוהה ממעל": "יעקב" — הנפש כפי שהיא מלובשת בגוף ומשיגה אלוהות באמצעות השכל; ו"ישראל" — המדרגה שלמעלה מהשכל, שאינה נפרדת לעולם מה.

הערת קה"ת

עלי"ק בדרושים לר"ה (סב, ד). [כ].

73 נהפכת ממיררו למיתקא

בהקדמת הזוהר משבחים את "אלה שהופכים חושך לאור וטועמים מר כמתוק". אדמו"ר הזקן משתמש בדימוי זה לתיאור הפיכת הנפש הבהמית והפנייתה אל ה'.

Zohar I, 4a זח"א ד, א

הערת קה"ת

ראה זח"א ד, א. ובכ"מ.

74 חלק אלוה ממעל

איוב מדבר על "חלק אלוהה ממעל". בחסידות משתמשים בביטוי זה ביחס לנפש האלקית, שהיא ממש חלק מה'.

Job 31:2 איוב ל"א:ב'

ומה חלק אלוה ממעל ונחלת שדי ממרמים:

For what would be the portion of G-d from above, And the ?heritage of the Almighty from on high

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב לא, ב.

פסוקה 8

75 צדקה תרומם

"צדקה תרומם גוי". אדמו"ר הזקן מפרש "צדקה" כנתינת צדקה, שמעלה את הנפש הבהמית.

Proverbs 14:34 משלי י"ד:ל"ד

צְדָקָה תְּרֻמֶּם-גּוֹי וְחֶסֶד לְאֲמִים חֲטָאת:

Righteousness exalteth a nation; But sin is a reproach to any people.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי יד, לד.

76 הב הב

"לעלוקה שתי בנות: הב הב". "הב הב" של המדבר הוא ההפך מן המצוות,

number twenty symbolises the unity of the Thought with the Jubilee. Hence the singular shanah (year)
The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

82 איזהו שוטה המאבד

ברייאתא מגדירה מיהו שוטה: "איזהו שוטה? זה שמאבד כל מה שנותנים לו". אדמו"ר הוקן מחיל זאת על בעלי הגאווה.

Chagigah 4a:1-2 חגיגה ד' א-א-ב'

כמי שנגח שור חמור וגמל, ונעשה מועד לכל. אמר רב פפא: אי שמיץ לקה לרב הונא הא דתנא: אי זהו שוטה — זה המאבד כל מה שנותנים לו, הנה הדר בקה. איבעיא להו: כי הנה הדר בקה — ממקדע כסותו הוא דהנה הדר בקה, דדמיא להא, או דלמא: מפולחו הנה הדר? תיקו.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

חגיגה ד, א בשינוי הלשון מכאן. [כ]. באוה"ת בראשית-ב דף שצ, א מציין לאו"ת מהמגיד "שמאבד בחי הארת שם מ"ה שבו". ראה לעיל פי פנחס עו, ב. וראה בד"ה ועתה ישראל תשליז (נדפס בסה"מ מלוקט-ב ע' של) הערה 52 והערה 53.

83 מה היינו בחי ביטול לעשות מיש אי

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Biurei HaZohar.

הערת קה"ת

מובא בביאוה"ז להצ"צ ח"א ע' עט. ובאוה"ת בראשית-א דף קכא, ב.

פסקה 10

84 נקי רמ"ח אברים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה ת"ז ת"ל.

85 ות"ת כנגד כולם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פאה א, א.

86 ות"ת כנגד כולם

לאחר שמנתה המשנה את המצוות שאדם נהנה מפירותיהן בעולם הזה, בעוד הקרן קיימת לו לעולם הבא, היא מסיימת: "ותלמוד תורה כנגד כולם".

Mishnah Peah 1:1 משנה פאה א' א'

אלו דברים שאין להם שעור. הפאה, והכפורים, והראיון, וגמילות חסדים, ותלמוד תורה. אלו דברים שאדם אוכל פרותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא. כבוד אב ואם, וגמילות חסדים, והכאת שלום בין אדם לחברו, ותלמוד תורה כנגד כלם:

These are the things that have no definite quantity: The corners [of the field]. First-fruits; [The offerings brought] on appearing [at the Temple on the three pilgrimage festivals]. The performance of righteous deeds; And the study of the torah. The following are the things for which a man enjoys the fruits in this world while the principal remains for him in the world to come: Honoring one's father and mother; The performance of righteous deeds; And the making of peace ... between a person and his friend; And the study of

שנותנות.

Proverbs 30:15 משלי ל':ט"ו

לעלוקה שתי בנות הב שולש הנה לא תשבענה ארבע לא-אמרו הו': The horseleech hath two daughters: 'Give, give.' There are three things that are never satisfied, Yea, four that say not: 'Enough':

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

77 מה ה' אלקיך שואל מעמך

"מה ה' אלקיך שואל מעמך". אדמו"ר הוקן מפרש "מה" כביטול — להיות "מה", כלומר לא כלום.

Deuteronomy 10:12 דברים י':כ"ב

ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך כי אם-ליראת את-ה' אלקיך ולקחת בכל-דרכיו ולא-תבזה אותו ולעבד את-ה' אלקיך בכל-לכתבך ובכל-נפשך:

And now, Israel, what doth the L-RD thy G-d require of thee, but to fear the L-RD thy G-d, to walk in all His ways, and to love Him, and to serve the L-RD thy G-d with all thy heart; and with all thy soul

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

78 משים עצמו כשיריים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ר"ה יז, ריש ע"ב.

79 משים עצמו כשיריים

ה' סולח על "שאריט נחלתו", כלומר למי ש"עושה את עצמו כשיריים". אדמו"ר הוקן משתמש בדימוי הזה כדי לבטא ביטול מוחלט.

Rosh Hashanah 17b:1-3 ראש השנה י"ז ב-א-ג'

למי שמים עצמו כשיריים. רב הונא רמי, כתיב: "צדיק ה' בכל דרכיו", וכתיב: "וחסיד בכל מצעיו"! בתחלה — צדיק, ולבסוף — חסיד. רבי אלקעזר רמי, כתיב: "ולך ה' חסד", וכתיב: "כי אתה תשלם לאיש כמעשהו". בתחלה — "כי אתה תשלם כמעשהו", ולבסוף — "ולך ה' חסד".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסקה 9

80 וכמ"ש בזהר פי חיי שרה דקכ"ג ע"א

לפי ההערה, הקטע הזה בזהר על מאה הברכות מבואר בשני המקומות האלה באור התורה.

הערת קה"ת

נתבאר באוה"ת פי שמות ע' פב. אוה"ת נ"ך-ב ע' א"מו.

81 מאה ברכאן מאתר עילאה סתימא דכל סתימין

בהסבר "מאה שנה" בחייה של שרה, הזהר מדבר על "סוד מאה הברכות שבכל יום", שבאמצעותן נכלל הקדוש ברוך הוא "מן המקום העליון, הנסתר מכל הנסתרים".

Zohar, Chayei Sara 5:23-6:28 ספר הזהר, חיי שרה ה':כ"ג-ו':כ"ח

The hundred forms a unit because the Holy One is united with the highest and most mysterious by the secret of the hundred benedictions pronounced each day. Similarly the

87 תורתך בתוך מעי

"לעשות רצונך, אלקי, חפצתי; ותורתך בתוך מעי". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כך שהתורה היא מזון פנימי, בדומה למאכל.

Psalms 40:9 תהילים מ:ט

לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ אֱלֹהִי חֲפָצְתִּי וְתוֹרָתְךָ בְּתוֹךְ מִעִי:

I delight to do Thy will, O my G-d; yea, Thy law is in my in-most parts

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים מ, ט.

פסוקה 11

88 ויתר הקב"ה

שם, בהמשך הביאור שלאחר מאמר זה, מסביר אדמו"ר הזקן את דברי חז"ל באמצעות ההבדל בין התורה למצוות: התורה היא האיברים הפנימיים, שהחיים תלויים בהם בעיקר, והמצוות, שהן רמ"ח איברי המלך, הן האיברים החיצוניים; התורה נובעת מן האורות והמצוות מן הכלים.

הערת קה"ת

ירושלמי חגיגה פ"א, ה"ז. פתיחי איכ"ר, ב. על"ק (צב, סע"ג). ושי"ג. [כ].

89 ויתר הקב"ה על עבודת כוכבים וג"ע וש"ד ולא ויתר על ביטול

תורה

"אנו מוצאים שהקב"ה ויתר על עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים, אך לא ויתר על כך שביזו את התורה", שכן הפסוק תולה את החורבן ב"עזובם את תורתו".

Jerusalem Talmud Chagigah 1:7 תלמוד ירושלמי חגיגה א:ז

90 ויתר הקב"ה על עבודת כוכבים וג"ע וש"ד ולא ויתר על ביטול

תורה

המדרש על איכה מלמד אותנו דבר וממשיך: "הלוואי אותי עזבו ותורתי שמרו", שכן אילו היו עוסקים בה, "המאור שבה היה מחזירן למוטב".

Eikhah Rabbah, Petichta 2 איכה רבה, פתיחתא ב'

... אם לא הי' יבנה בית וגו'. רבי הונא ורבי ירמיה בשם רבי שמואל ברבי יצחק אמרי, מצינו שו'ת הקדוש ברוך הוא על עבודת כוכבים ועל גילוי עריות ועל שפיכות דמים, ולא ותר על מאסו של תורה, שנאמר: על מה אבדה הארץ, על עבודת כוכבים ועל גילוי עריות ועל שפיכות דמים, אין כתיב כאן, אלא על עזובם את תורתו. רבי הונא ורבי ירמיה בשם רבי חי' בר אבא אמרי, כתיב (ירמיה טז, יא): ואתי עזבו ואת תורתו לא שמרו, הלוואי אותי עזבו ...

Rabbi Abba bar Kahana began: "Who is the wise man who will understand this..." (Jeremiah 9:11). Rabbi Shimon ben Yoḥai taught: If you have seen towns uprooted from their place in the Land of Israel, know that they did not provide the salaries of the Bible teachers and the Mishna teachers, as it is stated: "For what reason did the land perish.... The L-rd said: Because they have forsaken My Torah" (Jeremiah 9:11-12). Rabbi [Yehuda HaNasi] would dispatch Rabbi Asi and Rabbi Ami to go out and establish [educational pro-grams]

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

91 אברים הפנימיים ונקיבתם במשהו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

חולין רפ"ג. וראה רש"י שם.

92 ודברת בם

"ולמדתם אותם את בניכם, לדבר בם בשבתך בביתך..." אדמו"ר הזקן מציין שפסוק זה מופיע מיד לאחר הציווי לאהוב את ה' בכל הנפש ובכל מאודך.

Deuteronomy 6:7 דברים ו:ז

וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדַבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלֶכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ:

and thou shalt teach them diligently unto thy children, and shalt talk of them when thou sittest in thy house, and when thou walkest by the way, and when thou liest down, and when thou risest up

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Berakhot 21a ברכות כ"א א

הערת קה"ת

דברים ו, ז. וראה ברכות כא, א.

93 ובכל נפשך ובכל מאודך

הפסוק על אהבת ה' "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך", שאדמו"ר הזקן מפרש כביטול שחייב להקדים ללימוד התורה.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה

וְאָהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

94 עוסק בתורה לשמה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות רפ"ו.

95 עוסק בתורה לשמה

"כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה". אדמו"ר הזקן מסביר שלשמה פירושו ללמוד לשם התורה עצמה, כדי להמשיך לתוכה את אורו של ה'.

Pirkei Avot 6:1 משנה אבות ו:א

שְׁנֵי חֻכָּמִים בִּלְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה, בְּרוּךְ שֶׁבַחַר בָּהֶם וּבְמִשְׁנָתָם: רַבִּי מְאִיר אָמַר כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה לְשִׁמָּה, זֹכֶה לְדָבָרִים הָרַבִּה. וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁכָּל הָעוֹלָם כְּלוּ כֹדִי הוּא לוֹ. נִקְרָא רַע, אֲהוּב, אוֹהֵב אֶת הַמָּקוֹם, אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת, מְשַׁמֵּחַ אֶת הַמָּקוֹם, מְשַׁמֵּחַ אֶת הַבְּרִיּוֹת. וּמִלְכָּשְׁתוֹ עֲנִיָּה וְיִרְאָה, וּמִכְשָׁרְתוֹ לְהִיּוֹת צָדִיק וְחָסִיד וְיֹשֵׁר וְנָאֵמָן, וּמִרְחֻקָּתוֹ מִן הַחֲטָא, וּמִקְרַבְתּוֹ לִידֵי זָכוֹת, וְנִהְיִין מִמֶּנּוּ עֶצֶה וְתוֹשִׁיָּה בִּינָה וּגְבוּרָה, שְׁנֵאֲמַר (משלי ח) לִי עֶצֶה וְתוֹשִׁיָּה אֲנִי ...

The sages taught in the language of the Mishnah. Blessed be He who chose them and their teaching. Rabbi Meir said: Whoever occupies himself with the Torah for its own sake, merits many things; not only that but he is worth the whole world. He is called beloved friend; one that loves G-d; one that loves humankind; one that gladdens G-d; one that gladdens humankind. And the Torah clothes him in humility and

בקוצר החיים מעוררת את המרירות המתוארת כאן.

Psalms 90:10 תהילים צ"י:

ימי־שנותינו כָּהֶם שְׁבָעִים שָׁנָה וְאֵם בְּגִבּוֹרֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרֶהֱם עָמַל
וְאָנוּ כִּי־נָּו חֵישׁ וְנִעְפָּה:

The days of our years are threescore years and ten, Or even
by reason of strength fourscore years; Yet is their pride but
.travail and vanity; For it is speedily gone, and we fly away

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים צ, י.

102 וכי בשביל זה ירדה נשמתו בעוה"ז כו'

שם מוסיפה הגהה שהנשמה עמדה לפני ה' וירדה לגוף, ירידה לשם עלייה
באמצעות הכנעה ושינוי; לשם כך היו צריכים להיות כל מגמתה וכיסופיה,
אך להפך — כל כיסופיה ורצונה נתונים לענייני העולם הזה.

הערת קה"ת

בשרש מצות התפלה שם מוסיף הגי' (שהיתה עומדת לפני ה' וירדה בגוף
ירידה צורך עלי' ע"י אתכפיה ואתהפכא והי' ראוי להיות כל מגמתו
ותשוקתו בזה לאשתאבא כו' ונהפוך הוא שכל תשוקתו וחפצו בענייני
עוה"ז). "ע"ש.

פסוקה 13

103 ישראל ישראל בעושי

"ישמח ישראל בעושי, בני ציון יגילו במלכם". כאן מדובר בשמחה של
ההיכל הימני במצוות.

Psalms 149:2 תהילים קמ"ט:ב'

יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל בַּעֲשֵׂיוֹ בְּגִי־צִיּוֹן יִגְּלוּ בַּמֶּלֶכֶם:

Let Israel rejoice in his Maker; Let the children of Zion be
joyful in their King

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמט, ב. ראה הוספה בשרש מצות התפלה שם דף קמ, א.

104 וזהו בבינונים . . וכמ"כ בצדיקים

לפי ההערה, אור התורה שם אומר ש"ככל לבכך ובכל נפשך" נאמר על
הצדיקים.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת ויקרא-ב ע' תנה שבכל לבכך ובכל נפשך הוא בצדיקים.

105 אהבה בתענוגים

"מה יפית ומה נעמת, אהבה בתענוגים". בחסידות הביטוי מציין את האהבה
הנעלית ביותר לה', המלאה בתענוג, ואדמו"ר הזקן מייחס אותה לצדיקים.

Song of Songs 7:7 שיר השירים ז':ז'

מִה־יִפִּית וּמִה־נִעְמַת אֶהְבָּה בַּתְּעִנוּגִים:

!How fair and how pleasant art thou, O love, for delights

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

106 הנשמות . . שעלו במח'

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ב"ר רפ"א.

reverence, and equips him to be righteous, pious, upright
... ,and trustworthy; it keeps him far from sin

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

96 על שלא ברכו בתורה תחלה

המילים כאן מצטטות את Nedarim 81a:4-5. הקטע מופיע למטה.

Nedarim 81a:4-5 נדרים פ"א א"ד-ה'

רְבִינָא אָמַר: שְׁאִין מְכַרְכִּין בַּתּוֹרָה תְּחִלָּה. דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב:
מֵאי דְּכֵתִיב: "מִי הָאִישׁ הִחָסֶה וַיָּבֵן אֶת זֹאת" — דְּכָר זֶה נִשְׁאָל לְחֻכָּמִים
וְלַנְּבִיאִים וְלֹא פִירְשׁוּהוּ, עַד שֶׁפִּירְשׁוּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעֶצְמוֹ, דְּכֵתִיב:
"וַיֹּאמֶר ה' עַל עֲזָכְם אֶת תּוֹרָתִי וְגו'". הֵינּוּ "לֹא שָׁמְעוּ בְּקוּלִי", הֵינּוּ
"לֹא הִלְכוּ בְּה'"! אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: שְׁאִין מְכַרְכִּין בַּתּוֹרָה תְּחִלָּה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ב"מ פה, ריש ע"ב. וראה נדרים פא, א.

97 על שלא ברכו בתורה תחלה

על השאלה מדוע אבדה הארץ, ה' עצמו משיב: "על עזבם את תורת", ורב
מסביר: "על שלא ברכו בתורה תחילה".

Bava Metzia 85b:1 בבא מציעא פ"ה ב:א'

אָמְרוּ חֻכָּמִים וְלֹא פִירְשׁוּהוּ, אָמְרוּ נְבִיאִים וְלֹא פִירְשׁוּהוּ, עַד שֶׁפִּירְשׁוּ
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעֶצְמוֹ, שְׁנֵאמַר: "וַיֹּאמֶר ה' עַל עֲזָכְם אֶת תּוֹרָתִי אֲשֶׁר
נָתַתִּי לְפָנֶיהֶם". אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: שְׁלֹא בְּרָכוּ בַּתּוֹרָה תְּחִלָּה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

98 פי' ברכו . . היינו המשכת אוא"ס בתוך התורה

הקטע מבאר באותו אופן גם את בבא מציעא פה ב: "לא ברכו בתורה" אינו
יכול להתפרש כאילו השמיטו את הברכה על התורה; ברכה פירושה
המשכה, והמשכת הברכה לתורה נעשית באמצעות התפילה שלפני
הלימוד.

הערת קה"ת

ראה לקמן פ' ראה כט, א. אוה"ת ואתחנן ע' רנג.

פסוקה 12

99 בכל לבבך

"ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך". אדמו"ר הזקן מפרש את "בכל לבבך"
כמתיתס לשני חללי הלב.

Deuteronomy 6:5 דברים ו':ה'

וְאָהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and
.with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

100 שיהי גילוי אלקות בב' חללי הלב

לפי ההערה, הקטע מכאן ועד "שתהיה לו מרירות גשמית מזה" מובא שם,
בתוספת הגהות וביאורים.

הערת קה"ת

מכאן עד תי' "להיות מזה מרירות גשמיים" מובא בשרש מצות התפלה פרק
מב, עם הוספות והגהות.

101 ימי שנותינו בהם

"ימי שנותינו בהם שבעים שנה, ואם בגבורות שמונים שנה". ההתכוונות

107 שעלו במחשבה

שישה דברים קדמו לבריאת העולם; חלקם נבראו, וחלקם, ובהם ישראל, "עלו במחשבה להיבראות". אדמו"ר הזקן אומר שמקור זה במחשבה הוא עדיין בחינת אותיות המחשבה.

Bereshit Rabbah 1:4 בראשית רבה א:ד

"בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹקִים" ששה דברים קדמו לבריאת העולם יש מהן שנבראו ויש מהן שעלו במחשבה להיבראות. התורה והכסא הכבוד נבראו תורה מנין שנאמר (משלי ח, כב): "ה' קנני ראשית דרכו" כסא הכבוד מנין דכתיב (תהלים צג, ב): "נכון כסאך מאז וגו'". האבות וישראל ובית המקדש ושמו של משיח, עלו במחשבה להיבראות האבות מנין שנאמר (הושע ט, י): "כענבים במדבר וגו'" ישראל מנין שנאמר (תהלים עד, ב): "זכור עדתך קנית קדם" בית המקדש מנין שנאמר (ירמיה יז, יב): "כסא כבוד מרום מראשון וגו'" שמו של משיח מנין שנאמר (תהלים עב, יז): ...

In the beginning, G-d created" - six items preceded the "creation of the world; some of them were [actually] created, and some of them G-d contemplated creating, [though He did not actually do so]. The Torah and the Throne of Glory were created. Torah, from where is it derived? As it is stated: "The L-rd made me at the beginning of His way" (Proverbs 8:22). The Throne of Glory, from where is it derived? "Your throne stands firm from earliest time, [You are from ... ,eternity]" (Psalms 93:2). The patriarchs, Israel

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

108 ונתתי לך מהלכים בין העומדים

"כה אמר הוי' צבאות: אם בדרכי תלך... ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה". פסוק זה פותח את המאמר בפרשת וישב שאליו אדמו"ר הזקן מתייחס.

Zechariah 3:7 זכריה ג:ז

כה־אמר ה' צְבָאוֹת אֱסִיבְךָ תֵּלֶךְ וְאִם אֶת־מִשְׁמַרְתִּי תִשְׁמֹר וְגַם־אֶתֶּה תִּדָּן אֶת־בֵּיתִי וְגַם תִּשְׁמֹר אֶת־חֲצָרֵי וְנָתַתִּי לָךְ מֵהֲלָכִים בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה:

Thus saith the L-RD of hosts: If thou wilt walk in My ways,' and if thou wilt keep My charge, and wilt also judge My house, and wilt also keep My courts, then I will give thee free .access among these that stand by

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

109 לעשות ולתקן שעייו יהי העלייה הגדולה

ההערה מפנה לאור התורה על דברים בעניין זה: הקליפות נבראו כדי לתקן, לשם עלייה גדולה.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת דברים ע' כו.

פסקה 14

110 חותמו של הקב"ה אמת

רבי חנינא אמר: "חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת". אדמו"ר הזקן מזהה אמת זו עם חכמה.

Shabbat 55a:12 שבת נ"ה א:י"ב

וְיִישׁ לְקִישׁ אָמַר: "תִּיּוֹ" — סוּף חוֹתְמוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, דָּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא: חוֹתְמוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא "אֱמֶת". (אָמַר) רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי [אָמַר]: אֵלּוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁקִּיָּמוּ אֶת הַתּוֹרָה כְּלָה מְאֹלָף וְעַד תִּיּוֹ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שבת נה, א. ראה אוה"ת נ"ך-א ע' שדמ.

111 כי החכמה נקראת אמת

בהגהה מצטט אדמו"ר הזקן את רבו: אור אין סוף מתייחד אפילו עם עולם האצילות רק לאחר שהוא מתלבש תחילה בחכמה, משום שאין סוף הוא "האחד האמיתי", שרק הוא מצוי, וזו בחינת חכמה.

Tanya, Likkutei Amarim 35:7 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים ל"ה:ז

הגהה וְכַאֲשֶׁר שִׁמְעֵתִי מִמּוֹרֵי עֲלִיּוֹ הַשְּׁלוֹם, פִּירוּשׁ וְטַעַם לְמָה שֶׁכָּתוּב בְּעֵץ חַיִּים, שְׁאוּרֵי־אֵין־סוּף בְּרוּךְ־הוּא אֵינוֹ מִתְיַחַד אֶפְּיָלוֹ בְּעוֹלָם הָאֲצִילוּת אֲלָא עַל יְדֵי הַתְּלַבְּשׁוֹת תַּחְלָה בְּסַפִּירַת חֲכָמָה, וְהֵינִינוּ מִשׁוֹם שְׁאֵין־סוּף בְּרוּךְ־הוּא, הוּא אֶחָד הָאֱמֶת, שֶׁהוּא לְבָדוּ הוּא וְאֵין וְזוֹלָתוֹ, וְזוֹ הִיא מְדֻרְגֶּת הַחֲכָמָה וְכוּ':

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

112 שמו גימטריא רצון

פקודי מיישב בין המקובלים הקדומים, הכותבים ש"שמו" שווה ל"רצון", לבין הארז"ל, המכנה את "שמו" מלכות: מלכות דאין סוף נקראת אף היא "שמו", וממנה נמשך הרצון, כתר דאצילות. בהר נאמר שחיות החכמה באה רק מ"שמו", השווה ל"רצון", ואילו עצמותו, "בעל הרצון", היא למעלה הרבה מזה.

הערת קה"ת

פע"ח (שי הק"ש ספכ"ח). וע"ל פקודי (ז, רע"ד). [כ]. לעיל (בהר) מג, א.

113 משה שושבינא דמלכא ואהרן . . דמטרוניתא

הרעיא מהימנא אומר שמשה היה השושבין של המלך, כנגד תפארת, ואהרן השושבין של המלכה, כנגד מלכות.

Zohar III, 20a זח"ג כ, א

הערת קה"ת

זח"ג כ, א. נג, א. ערה, ב.

114 משה הוא שושבינא דמלכא ואהרן שושבינא דמטרוניתא

הרעיא מהימנא בפרשת שופטים חזור על הדברים: "משה הוא שושבין המלך, אהרן שושבין המלכה".

Zohar, Shoftim 5:21-24 ספר הוזהר, שופטים ה:כ"א-כ"ד

115 כולם בחכי עשית

"מה רבו מעשיך הוי', כולם בחכמה עשית". הפסוק קושר את חכמה ל"עשייה", ולכן היא נמשלה למעשה הכתיבה הגשמי.

Psalms 104:24 תהילים ק"ד:כ"ד

מִה־רְבוּ מַעֲשֶׂיךָ ה' כָּל־ם בְּחִכְמָה עָשִׂיתָ מִלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנָה:

How manifold are Thy works, O L-RD! In wisdom hast Thou made them all; The earth is full of Thy creatures

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קד, כד.

116 אהרן הי' מניף הלויים

”והניף אהרן את הלויים תנופה לפני הוי”י. אדמו”ר הזקן רואה בכך את תפקידו של אהרן להעלות.

Numbers 8:11 במדבר ח':י"א

וְהִנִּיף אֶהֱרֹן אֶת־הַלְוִיִּם תְּנוּפָה לִפְנֵי ה' מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת ה'

And Aaron shall offer the Levites before the L-RD for a wave-offering from the children of Israel, that they may be to do the service of the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר ח, יא.

פסוק 15

117 בהעלותך את הנרות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם ח, ב.

118 בהעלותך את הנרות

”כאשר תעלה את הנרות, יאירו שבעת הנרות אל מול פני המנורה.” הדלקת הנרות בידי אהרן, שפירושה המילולי הוא ”העלאה”, נדרשת כהעלאת הנשמות.

Numbers 8:2 במדבר ח':ב'

דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת־הַנֵּר אֶל־מֹול פְּנֵי הַמְּנוֹרָה יֵאָדְרוּ שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת:

Speak unto Aaron, and say unto him: When thou lightest' the lamps, the seven lamps shall give light in front of the 'candlestick

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

119 נשמת אדם קרוי נר הי'

”נר הי' נשמת אדם, חופש כל חדרי בטן.” הפסוק מזהה את הנרות עם הנשמות.

Proverbs 20:27 משלי כ':כ"ז

נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם חֹפֵשׁ כָּל־חֲדָרֵי־בֶטֶן:

The spirit of man is the lamp of the L-RD, searching all the inward parts

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי כ, כז.

פסוק 16

120 ולכן ויכתוב משה

על פי ההערה, אור התורה מביא הגנה על הקטע הזה.

הערת קה"ת

באזה"ת פ' מסעי ע' אישעב יש הגי"ה לכאן.

121 לפי שהוא מבחי' חכמה וירא ראשית לו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

וכתיב ראשית חכמה.

122 וירא ראשית לו

משה מברך את גד: ”הוא ראה את החלק הראשון לעצמו, כי שם טמון חלקו של המחוקק”. אדמו”ר הזקן מפרש את ”ראשית” כחכמה, כמו בפסוק ”ראשית היא חכמה”.

Deuteronomy 33:21 דברים ל"ג:כ"א

וַיֵּרָא רֹאשִׁית לּוֹ כִּי־שָׁם חֵלֶקֶת מַחֲקֶק סָפוּן וַיֵּתֵן רֹאשִׁי עִם צְדָקָתָהּ וַיִּשְׁפֹּט וַיִּשְׁפָּטֵי עַם־יִשְׂרָאֵל:

And he chose a first part for himself, For there a portion of a ruler was reserved; And there came the heads of the people, He executed the righteousness of the L-RD, And His ordinances with Israel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים לג, כא.

123 חותמו של הקב"ה אמת

”חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת”. משה, בהיותו בחינת חכמה, הוא זה ש”כותב” את החותם הזה.

Shabbat 55a:12 שבת נ"ה א:י"ב

וְרִישׁ לְקִישׁ אָמַר: ”תיו” — סוף חותמו של הקדוש ברוך הוא, דאמר רבי חנינא: חותמו של הקדוש ברוך הוא ”אמת”. (אמר) רבי שמואל בר נחמני [אמר]: אלו בני אדם שקימו את התורה כלה מאלף ועד תיו.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

124 אלמלא עוזרו

”יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו, ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזר לו, לא היה יכול לו”. כאן מתברר שהעלייה זקוקה לעזרה מלמעלה.

Kiddushin 30b:7 קידושין ל' ב:ז'

וְאָמַר רַבִּי שְׁמֵעוֹן בֶּן לִוִּי: יִצְרוּ שֶׁל אָדָם מִתְגַּבֵּר עָלָיו בְּכָל יוֹם וּמִבְקֵשׁ הַמֵּיתוֹ, שְׁנֵאָמַר: ”צוּפָה רָשָׁע לְצַדִּיק וּמִבְקֵשׁ לְהַמִּיתוֹ”, וְאֵלְמָלָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹזְרוֹ אֵין יָכוֹל לוֹ, שְׁנֵאָמַר: ”אֱלֹקִים לֹא יַעֲזֹכְנוּ בְּיָדוֹ”.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

קידושין ל, ב.

פסוק 17

125 ותורה אור

”כי נר מצוה ותורה אור”. אדמו”ר הזקן מפרש שהתורה היא האור שמאיר את הנשמה מלמעלה.

Proverbs 6:23 משלי ו':כ"ג

כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אֹר וְדֶרֶךְ חַיִּים תּוֹכַחֹת מוֹסֵר:

For the commandment is a lamp, and the teaching is light, And reproofs of instruction are the way of life

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ו, כג.

126 ועשית ציץ

“ועשית ציץ זהב טהור, ופתחת עליו פתוחי חותם, קודש להויי”. אלו הן מילות הפתיחה של המאמר בפרשת תצוה שאדמו"ר הזקן מצטט.

Exodus 28:36 שמות כ"ח:ל"ו

וְעָשִׂיתָ צִיץ זָהָב טָהוֹר וּפָתַחְתָּ עָלָיו פְּתוּחֵי חֹתֶם קֹדֶשׁ לַה'

And thou shalt make a plate of pure gold, and engrave upon it, like the engravings of a signet: HOLY TO THE L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

127 ואותי עזבו ואת תורתי לא שמרו

הנביא אומר שהאבות נענשו משום ש"עזבו אותי... ולא שמרו את תורתי". המדרש מפרש זאת כמשאלה: הלוואי שלפחות היו שומרים את התורה.

Jeremiah 16:11 ירמיהו ט"ז:יא

וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם עַל אֲשֶׁר־עָזְבוּ אֲבוֹתֵיכֶם אוֹתִי נְאֻמ־יְיָ וַיִּלְכוּ אַחֲרֵי אֱלֹקִים אֲחֵרִים וַיַּעֲבְדוּם וַיִּשְׁתַּחֲווּ לָהֶם וְאֹתִי עָזְבוּ וְאֶת־תּוֹרָתִי לֹא שָׁמְרוּ:

then shalt thou say unto them: 'Because your fathers have forsaken Me, saith the L-RD, and have walked after other gods, and have served them, and have worshipped them, and have forsaken Me, and have not kept My law

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

128 הלוואי אותי עזבו ואת תורתי שמרו

"הלוואי שעזבו אותי ושמרו את תורתי, כי על ידי שהיו עוסקים בה, האור שבה היה מחזיר אותם למוטב".

Eikhah Rabbah, Petichta 2 איכה רבה, פתיחתא ב'

... עַל מָה אֶבְדָּה הָאָרֶץ, עַל עֲבֹדַת כּוֹכְבִּים וְעַל גִּלּוּי עֲרִיזוֹת וְעַל שְׁפִיכוֹת דַּמִּים, אֵין כְּתִיב כָּאן, אֲלָא עַל עֲזָבָם אֶת תּוֹרָתִי. רַבִּי הוּנָא וְרַבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי חִזְקִי בַר אֲבָא אָמְרִי, כְּתִיב (ירמיה טז, יא): וְאֹתִי עָזְבוּ וְאֶת תּוֹרָתִי לֹא שָׁמְרוּ, הֲלֹאִי אוֹתִי עָזְבוּ וְתוֹרָתִי שָׁמְרוּ, מִתּוֹךְ שֶׁהָיוּ מִתְעַסְקִין בָּהּ הֵמָּאָר שֶׁבָּהּ הָיָה מִחְזִירִין לְמוֹטֵב. רַב הוּנָא אָמַר לְמַד תּוֹרָה אַף עַל פִּי שְׁלֹא לְשִׁמְהָ שְׁמִתוֹךְ שְׁלֹא לְשִׁמְהָ בָּא לְשִׁמְהָ. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי בְּכָל יוֹם וַיּוֹם בַּת קוֹל יוֹצֵאת מִהָר חוֹרֵב ...

Rabbi Abba bar Kahana began: "Who is the wise man who will understand this..." (Jeremiah 9:11). Rabbi Shimon ben Yoḥai taught: If you have seen towns uprooted from their place in the Land of Israel, know that they did not provide the salaries of the Bible teachers and the Mishna teachers, as it is stated: "For what reason did the land perish.... The L-rd said: Because they have forsaken My Torah" (Jeremiah 9:11-12). Rabbi [Yehuda HaNasi] would dispatch Rabbi Asi and Rabbi Ami to go out and establish [educational pro- ... grams]

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

129 והנה תחלה אמר ויכתוב... ר"ל הנסיעה וההעלאה שממטה

הקטע מצוטט שם, בצירוף קושיה: מאחר שהעלייה מגיעה רק עד "מוצאיהם", מקורן ושורשן של הנשמות, והנשמות כבר היו במקורן ובשורשן לפני שירדו לגוף, מהי "ירידה צורך עלייה"?

הערת קה"ת

מובא באוה"ת שמות ז' ע' ביתקלה ושם הקשה: "דלכאורה אין זה מובן מאחר דהעלי הוא רק עד מוצאיהם דהיינו מקורן ושרשן אי"כ מהו הירידה צורך עלי' שהרי מקודם ירידתן בגוף הי' שם מקורן ושרשן". ע"ש.

130 וכמוצא מים

"והיית כגן רווה וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו". אדמו"ר הזקן קושר בין "מוצא" ל"מוצאיהם" — מקור הנשמות.

Isaiah 58:11 ישעיהו נ"ח:יא

וְנָחָה ה' תָּמִיד וְהִשְׁבִּיעַ בְּצִחְצִיחוֹת נַפְשֶׁךָ וַעֲצֻמְתֶּיךָ יַחֲלִיצֶנּוּ וְהָיִיתָ כְּגֵן רוּחַ וּכְמוֹצָא מַיִם אֲשֶׁר לֹא־יִכְזְבוּ מִיָּמָיו:

And the L-RD will guide thee continually, And satisfy thy soul in drought, And make strong thy bones; And thou shalt be like a watered garden, And like a spring of water, whose waters fail not

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נח, יא.

131 שע"י"ז יהי ההעלאה

בהערה נאמר שבאור התורה יש הגהה בעניין זה.

הערת קה"ת

באוה"ת פ' מסעי ע' אישעב יש הג"ה לכאן.

פסקה 18

132 דישראל עלו במחשבה

בין הדברים שקדמו לבריאה, "ישראל עלו במחשבה להיבראות". אדמו"ר הזקן אומר שהכוונה היא לעצם הנשמות, ואילו שורשן נעלה יותר.

Bereshit Rabbah 1:4 בראשית רבה א':ד'

... "ה' קנני ראשית דרכו" כסא הכבוד מנין דכתיב (תהלים צג, ב): "נכון כסאך מאז וגו'". האבות וישראל ובית המקדש ושמו של משיח, עלו במחשבה להבראות האבות מנין שנאמר (הושע ט, י): "כענבים במדבר וגו' ישראל מנין שנאמר (תהלים עד, ב): "זכור עדתך קנית קדם" בית המקדש מנין שנאמר (ירמיה יז, יב): "כסא כבוד מרום מראשון וגו' שמו של משיח מנין שנאמר (תהלים עב, יז): "יהי שמו לעולם וגו' [לפני שמש ינון שמו]" רבי אהבה ברכי זעירא אמר אף התשובה שנאמר (שם צ, ב) "בטרם הרים יולדו" ואותה השעה (שם, ...

In the beginning, G-d created" – six items preceded the "creation of the world; some of them were [actually] created, and some of them G-d contemplated creating, [though He did not actually do so]. The Torah and the Throne of Glory were created. Torah, from where is it derived? As it is stated: "The L-rd made me at the beginning of His way" (Proverbs 8:22). The Throne of Glory, from where is it derived? "Your throne stands firm from earliest time, [You are from ... ,eternity]" (Psalms 93:2). The patriarchs, Israel

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

133 בעל הרצון

בקטע בבחר מתואר השם, שאין לו כל השוואה לעצמותו של אדם, כמשל לחכמה, מקור הנשמות. לאחר מכן נשאל מהי עליית הנשמות ומדוע עיקר השכר מגיע בתחיית המתים, כשהנשמות בגופים; התשובה נפתחת בעיקרון שעצמותו של ה' אינה שייכת כלל לבחינת נתינה והמשכה.

הערת קה"ת

ראה לעיל פ' בהר מב, א מענין פ"י בעל הרצון. ובפ' שלח נא, ד מענין לבעל החוטם. — כן מציין באוה"ת במדבר ו' ע' איתקסה.

134 לעלות ממטה למעלה

לפי ההערה, אור התורה מדפיס כאן סיום של מאמר זה.
הערת קה"ת
באור"ת פ' מסעי ע' אשעג נמצא סיום מהמאמר לכאן.

135 ברוח פיו כל צבאם

"בדבר הוי' שמים נעשו, וברוח פיו כל צבאם". פסוק זה מראה ש"פי ה'", הדיבור האלוקי, הוא הכוח היוצר שממלא את כל העולמות.

Psalms 33:6 תהילים ל"ג:ו

בְּדִבְרֵי ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ ה' כָּל־צֶבָאָם:

By the word of the L-RD were the heavens made; And all the
.host of them by the breath of His mouth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים לג, ו.

136 ואלה מסעיהם למוצאיהם

סוף הפסוק, "ואלה מסעיהם למוצאיהם", נקרא כאן כעליית הנשמות חזרה למקורן; מילותיו האמצעיות, "על פי הוי'", נקראות כעלייה מעל הדיבור האלוקי.

Numbers 33:2 במדבר ל"ג:ב

וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת־מוֹצְאֵיהֶם לְמַסְעֵיהֶם עַל־פִּי ה' וְאֵלֶּה מַסְעֵיהֶם
לְמוֹצְאֵיהֶם:

And Moses wrote their goings forth, stage by stage, by the
commandment of the L-RD; and these are their stages at
.their goings forth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Vocalized Edition (CC0); Sifrei by Rabbi Shraga Silverstein (CC-BY); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Midrash Tanchuma -- Torat Emet (Public Domain); Townsend 1989 translation of Midrash Tanhuma, S. Buber Recension, edited and supplemented by R. Francis Nataf (CC-BY); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Daf Shevui (CC0); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain); Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA); Kehot Publication Society (CC-BY-NC).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. [/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/likkutei-torah/masei/4/](https://likuteitorah.com/he/likkutei-torah/masei/4/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק